

Regeringens proposition

1984/85: 210

med förslag till lag om näringsidkares rätt att sälja saker som inte har hämtats;

beslutad den 18 april 1985.

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll ovannämnda dag.

På regeringens vägnar

SVANTE LUNDKVIST

STEN WICKBOM

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller förslag till en lag om näringsidkares rätt att sälja saker som inte har hämtats. Lagen ersätter lagen (1950: 104) om rätt för hantverkare att sälja gods som ej avhämtats. Den nya lagen innebär framför allt en förenkling av förfarandet vid försäljning av saker som inte har hämtats.

Lagen skall, i likhet med 1950 års lag, vara tillämplig när en näringsidkare har tagit emot en annans sak för att utföra arbete på den eller när en näringsidkare av annan har tagit emot material för att tillverka en sak av det. Den nya lagen skall dessutom tillämpas beträffande en sak som näringsidkaren har tagit emot för förvaring.

För att en sak som inte har hämtats skall få säljas krävs att näringsidkarens uppdrag har slutförts. Dessutom krävs att beställaren därefter har anmanats att hämta saken inom viss tid, minst tre månader, samt att den angivna tiden har gått ut. Om saken har ett obetydligt försäljningsvärde, får den dock säljas utan att beställaren har anmanats att hämta den. För detta krävs att det har gått ett år efter det att uppdraget har slutförts.

Försäljningen skall göras med omsorg. Till skillnad från vad som gäller enligt 1950 års lag skall näringsidkaren kunna välja mellan att sälja saken på offentlig auktion och att sälja den under hand. Om saken uppenbarligen saknar försäljningsvärde, får den bortskaffas i stället för att säljas.

Till skillnad från vad som gäller enligt 1950 års lag är den nya lagen i förhållanden mellan näringsidkare och konsumenter tvingande till konsumentens förmån.

Propositionen innehåller också följdändringar i några andra lagar.

Den nya lagstiftningen avses träda i kraft den 1 januari 1986.

Lagförslagen i denna proposition har granskats av lagrådet. Propositionen innehåller därför tre huvuddelar: lagrådsremissen (s. 10), lagrådets yttrande (s. 50) och föredragande statsrådets ställningstaganden till lagrådets synpunkter (s. 53).

Den som vill ta del av samtliga skäl för lagförslagen måste därför läsa alla tre delarna.

Propositionens lagförslag

1 Förslag till

Lag om näringsidkares rätt att sälja saker som inte har hämtats

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § En näringsidkare som i sin yrkesmässiga verksamhet har tagit emot en annans sak för att utföra arbete på saken eller för att förvara den får sälja saken enligt denna lag. Detsamma gäller beträffande en sak som näringsidkaren har tillverkat åt någon som till väsentlig del har tillhandahållit materialet till saken.

Denna lag gäller inte, om sakens ägare är försatt i konkurs.

2 § Bestämmelserna i denna lag får inte frångås till nackdel för en konsument som har beställt arbetet eller förvaringen huvudsakligen för enskilt ändamål.

Förutsättningar för rätten att sälja saken

3 § En sak som inte har hämtats får säljas under förutsättning att

1. uppdraget har slutförts eller avtalet har upphört att gälla,
2. den som har beställt arbetet eller förvaringen (beställaren) därefter har anmanats att hämta saken och i anmaningen har upplysts om att saken annars kan komma att säljas efter viss tid, minst tre månader från anmaningen, samt
3. den tid som har angetts i anmaningen har löpt ut.

Om näringsidkaren har en fordran på beställaren för sitt arbete på saken eller för förvaringen av den, skall det av anmaningen framgå vilket belopp som skall betalas.

4 § Saken får säljas utan att beställaren har anmanats att hämta den, om

1. ett år har förflutit efter det att uppdraget har slutförts eller avtalet har upphört att gälla, samt
2. sakens försäljningsvärde uppenbarligen understiger en hundradel av basbeloppet enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring.

5 § Om en fråga som rör avtalet om arbetet eller förvaringen prövas av domstol eller av skiljemän, får saken inte i något fall säljas förrän en skälig tid har förflutit efter det att tvisten har slutligt avgjorts. Om en sådan fråga prövas av allmänna reklamationsnämnden, får saken inte i något fall säljas förrän en skälig tid har förflutit efter nämndens beslut i frågan.

6 § Om näringsidkaren känner till eller har anledning att anta att annan än beställaren är ägare till saken, får försäljning äga rum endast om ägaren i god tid före försäljningen har underrättats om att saken kan komma att säljas och efter vilken tid detta kan ske.

Sättet för försäljningen m. m.

7 § Försäljningen skall göras med omsorg och med beaktande av beställarens intressen. Den får ske under hand eller på offentlig auktion.

Om näringsidkaren avser att sälja saken på offentlig auktion, skall beställaren i god tid dessförinnan underrättas om tid och plats för auktionen, såvida inte försäljningen sker med stöd av 4 §.

Vad som sägs i första och andra styckena om beställaren gäller även ägaren i fall som avses i 6 §.

8 § Om förutsättningarna för försäljning är uppfyllda men saken uppenbarligen saknar försäljningsvärde, får den bortskaffas i stället för att säljas.

Redovisning till beställaren m. m.

9 § Har näringsidkaren en förfallen fordran på beställaren för arbetet eller förvaringen, får han täcka sin fordran med vad som inflyter från försäljningen. Om saken enligt denna lag har sålts eller bortskaffats utan att beställaren har anmanats att hämta den, upphör näringsidkarens fordran på beställaren till den del hans fordran inte täcks genom försäljning av saken.

10 § Om försäljningspriset efter avdrag för försäljningskostnaderna överstiger näringsidkarens fordran, skall näringsidkaren utan dröjsmål betala ut överskottet till beställaren.

Första stycket gäller inte, om beloppet betalas till någon annan som har bättre rätt till det eller om beloppet sätts ned enligt lagen (1927:56) om nedsättning av pengar hos myndighet.

Första stycket gäller inte heller, om beloppet understiger femtio kronor eller om näringsidkaren enligt denna lag har sålt saken utan att beställaren har anmanats att hämta den och näringsidkaren inte vet var beställaren kan anträffas. I dessa fall tillfaller överskottet näringsidkaren.

Övriga bestämmelser

11 § Näringsidkarens skyldighet att anmana eller underrätta beställaren enligt 3 respektive 7 § skall anses fullgjord genom att anmaningen eller underrättelsen har sänts i rekommenderat brev under den adress som beställaren har uppgett eller som är känd för näringsidkaren.

12 § Om näringsidkaren uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter bestämmelserna i denna lag, skall han ersätta skada som till följd av detta drabbar beställaren eller sakens ägare.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986. Den gäller dock inte i fall då näringsidkaren före ikraftträdandet har tagit emot en annans sak för att utföra arbete på saken eller för att förvara den eller har tagit emot material för att tillverka en sak av det.

Genom lagen upphävs lagen (1950:104) om rätt för hantverkare att sälja gods som ej avhämtats. Den gamla lagen gäller dock fortfarande i fall då en hantverkare före den 1 januari 1986 har tagit emot en annans sak för att utföra arbete på den.

2 Förslag till

Lag om ändring i utsökningsbalken

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 6 § utsökningsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 kap.

6 §¹

Kronofogdemyndigheten skall vid behov ombesörja transport av egendom som skall bortföras, hyra utrymme för förvaring av egendomen och vidtaga andra liknande åtgärder som föranleds av avhysningen.

Innan åtgärd enligt första stycket vidtas, skall parterna underrättas, om det kan ha betydelse för dem.

Den som har mottagit egendom för förvaring i fall som avses i första stycket har rätt till skäligen ersättning av svaranden för förvaringen. Har egendomen inte hämtats tre månader efter avhysningen, får den som har mottagit egendomen sälja den och ta ut sin fordran ur köpeskillingen eller, om egendomen uppenbarligen saknar försäljningsvärde, bortska den. Innan egendomen säljs eller bortska skall svaranden, om han kan nås, anmanas att hämta egendomen. Anmaningskyldigheten anses fullgjord genom att anmaningen har sänts i rekommenderat brev till svarandens kända adress. I övrigt tillämpas 3–6 §§ lagen (1950:104) om rätt för hantverkare att sälja gods som ej avhämtats. Vid tillämpningen av dessa bestämmelser skall vad som sägs om beställaren avse svaranden och vad som sägs om hantverkaren avse den som har mottagit egendomen för förvaring.

Den som har mottagit egendom för förvaring i fall som avses i första stycket har rätt till skäligen ersättning av svaranden för förvaringen. Har egendomen inte hämtats tre månader efter avhysningen, får den som har mottagit egendomen sälja den och ta ut sin fordran ur köpeskillingen eller, om egendomen uppenbarligen saknar försäljningsvärde, bortska den. Innan egendomen säljs eller bortska skall svaranden, om han kan nås, anmanas att hämta egendomen. Anmaningskyldigheten anses fullgjord genom att anmaningen har sänts i rekommenderat brev till svarandens kända adress. I övrigt tillämpas 5–7 §§ samt 10 § första och andra styckena lagen (1985:000) om näringsidkares rätt att sälja saker som inte har hämtats. Vid tillämpningen av dessa bestämmelser skall vad som sägs om beställaren avse svaranden och vad som sägs om näringsidkaren avse den som har mottagit egendomen för förvaring.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986. Har någon före ikraftträdandet tagit emot egendom för förvaring, tillämpas dock äldre bestämmelser.

¹ Senaste lydelse 1981:1337.

3 Förslag till

Lag om ändring i sjölagen (1891: 35 s. 1)

Härigenom föreskrivs att 247 § sjölagen (1891:35 s. 1) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som bygger, bygger om eller reparerar fartyg åt annan *kan utöva retentionsrätt däri till säkerhet för sin fordran på köpeskillning eller annat vederlag, så länge han har egendomen i sin besittning. Lagen (1950:104) om rätt för hantverkare att sälja gods som ej avhämtats har motsvarande tillämpning.*

Om förmånsrätt, som följer med *retentionsrätt enligt första stycket, finnas bestämmelser i förmånsrättslagen (1970:979).*

Föreslagna lydelse

247 §¹

Den som bygger, bygger om eller reparerar *ett* fartyg åt *någon* annan *får hålla kvar egendomen till säkerhet för sin fordran på köpeskillningen eller annat vederlag.*

I fråga om rätt i vissa fall att sälja egendomen, att ta ut fordringen ur köpeskillningen och att bortskaffa egendomen finns bestämmelser i lagen (1985:000) om näringsidkares rätt att sälja saker som inte har hämtats. Dessa bestämmelser skall tillämpas även på övriga fall som avses i första stycket.

Om förmånsrätt som följer med *rätten att hålla kvar egendomen finns bestämmelser i förmånsrättslagen (1970:979).*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986. Har den som bygger om eller reparerar ett fartyg åt någon annan fått fartyget i sin besittning före ikraftträdandet, tillämpas dock äldre bestämmelser. Detsamma gäller i fråga om fartygsbygge som har påbörjats före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 1973:1064.

4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1949: 722) om pantlånerörelse

Härigenom föreskrivs att 12 § lagen (1949: 722) om pantlånerörelse skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Lämnar vid pantförsäljning erhållen köpeskillning, sedan därifrån avdragits lånesumman, låneavgiften och försäljningskostnaden, överskott å minst tio kronor, skall pantsättaren snarast möjligt på egen bekostnad underrättas därom genom rekommenderat brev.

Föreslagen lydelse

12 §

Om köpeskillingen vid pantförsäljning efter avdrag för lånesumman, låneavgiften och försäljningskostnaden ger ett överskott på minst femtio kronor, skall pantsättaren snarast möjligt på egen bekostnad underrättas om detta genom rekommenderat brev.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986. Har panten tagits emot före ikraftträdandet, tillämpas dock äldre bestämmelser.

5 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1970: 980) om retentionsrätt för fordran hos hotellgäst

Härigenom föreskrivs att lagen (1970: 980) om retentionsrätt för fordran hos hotellgäst skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som tillhandahåller rum på hotell eller pensionat eller för tillfällig vistelse i annan lägenhet får till säkerhet för fordran på ersättning för rummet eller för kost eller annan tjänst med anledning av vistelsen kvarhålla resgodis, som gästen medfört.

Har sex månader förflutit sedan fordringen förföll till betalning, får värden sälja egendomen och uttaga sin fordran ur köpeskillingen eller, om egendomen uppenbarligen saknar saluvärde, bortskaffa den. Härvid äger 2-6 §§ lagen (1950:104) om rätt för hantverkare att sälja gods som ej avhämtas motsvarande tillämpning.

Föreslagen lydelse

Värden får sälja resgodset och ta ut sin fordran ur köpeskillingen eller, om godset uppenbarligen saknar försäljningsvärde, bortskaffa det. Därvid tillämpas 2-12 §§ lagen (1985:000) om näringsidkares rätt att sälja saker som inte har hämtats. Vid tillämpningen av dessa bestämmelser skall vad som sägs om näringsidkaren avse värden, vad som sägs om beställaren avse gästen och vad som sägs om den mottagna saken avse resgodset. Om resgodsets ägare är i konkurs, gäller i stället 73 § konkurslagen (1921:225).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986. Har gästen medfört resgodset före ikraftträdandet, tillämpas dock äldre bestämmelser.

6 Förslag till

Lag om ändring i konsumenttjänstlagen (1985: 000)

Härigenom föreskrivs att 50 § konsumenttjänstlagen (1985: 000) skall ha nedan angivna lydelse.

Lydelse enligt prop. 1984/85: 110 *Föreslagen lydelse*

50 §

Näringsidkaren skall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas av honom för att vårda en sak som han håller kvar enligt 49 § eller som inte har hämtats i rätt tid. Han har rätt till skäligen ersättning för vården.

I fråga om näringsidkarens rätt att sälja en sak som *han har tagit emot för att utföra arbete på* finns bestämmelser i lagen (1950:104) om rätt för hantverkare att sälja gods som *ej* avhämtats.

I fråga om näringsidkarens rätt att sälja en sak som *har överlämnats till honom eller som av annan orsak befinner sig i hans besittning* finns bestämmelser i lagen (1985:000) om näringsidkarens rätt att sälja saker som *inte* har hämtats.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringsammanträde
1985-02-28

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Lundkvist, Feldt, Sigurdson, Gustafsson, Leijon, Peterson, Boström, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Thunborg, Wickbom

Föredragande: statsrådet Wickbom

Lagrådsremiss med förslag till lag om näringsidkares rätt att sälja saker som inte har hämtats

1 Inledning

En hantverkares möjligheter att bli av med saker som kunderna inte har hämtat regleras f. n. i lagen (1950: 104) om rätt för hantverkare att sälja gods som ej avhämtats. I en motion till riksdagen år 1973 väcktes frågan om en översyn av 1950 års lag (mot. 1973: 1096). Motionen jämte lagutskottets betänkande med anledning av motionen (LU 1973: 30) överlämnades av regeringen den 7 december 1973 till konsumenttjänstutredningen. Efter samråd med justitiedepartementet avslutade denna utredning sitt uppdrag utan att ha behandlat frågan om en översyn av 1950 års lag. Frågan skulle i stället beredas inom justitiedepartementet.

Den som har tagit emot egendom för förvaring har rätt att hålla kvar egendomen till säkerhet för sin fordran på ersättning med anledning av förvaringen (se 12 kap. 8 § handelsbalken). Till skillnad från en hantverkare har emellertid förvararen inte rätt att sälja egendomen. Avsaknaden av en försäljningsrätt för förvarare uppmärksammades av lagberedningen i betänkandet (SOU 1974: 55) Utsökningsrätt XIII. I samband därmed tog lagberedningen också upp frågan om en modernisering av bestämmelserna om försäljning av lösöre i 10 kap. 2 § handelsbalken.

De frågor som sålunda aktualiserats har behandlats i departementspromemorian (Ds Ju 1981: 2) Rätt att sälja kvarlämnat gods. Promemorian har remissbehandlats.

Till protokollet i detta ärende bör fogas dels en sammanfattning av promemorian som *bilaga 1*, dels promemorians lagförslag som *bilaga 2*, dels en förteckning över remissinstanserna och en sammanfattning av remissyttrandena som *bilaga 3*. I fråga om nuvarande förhållanden samt de

närmare överväganden som har legat till grund för promemorians lagförslag hänvisas till promemorian.

I lagstiftningsärendet har överläggningar hållits med företrädare för justitiedepartementen i Danmark, Finland och Norge.

2 Allmän motivering

2.1 Allmänna utgångspunkter

En hantverkare som på beställning har utfört arbete på en lös sak har sedan gammalt rätt att till säkerhet för sin fordran på beställaren hålla kvar saken till dess att han får betalt för sitt arbete. Denna säkerhetsrätt kallas retentionsrätt. Före tillkomsten av lagen (1950: 104) om rätt för hantverkare att sälja gods som ej avhämtats (i det följande kallad 1950 års lag) kunde hantverkaren inte sälja godset och ta ut sin fordran ur köpeskillingen. För att kunna avveckla rättsförhållandet med en betalningsförsumlig kund måste hantverkaren ansöka om betalningsföreläggande eller eventuellt stämma kunden. Genom 1950 års lag kompletterades den säkerhetsrätt som hantverkaren redan tidigare hade med en försäljningsrätt. Hantverkaren fick dessutom en rätt att i vissa fall bortscaffa godset.

1950 års lag innebär att hantverkaren, sedan sex månader har förflutit från det att arbetet slutfördes och fordringen förföll till betalning, har rätt att sälja godset och ta ut sin fordran ur köpeskillingen eller, om godset uppenbarligen saknar saluvärde, bortscaffa det. För att godset skall få säljas eller bortscaffas krävs ytterligare att hantverkaren minst två månader i förväg har anmanat beställaren att lösa ut godset. Försäljningen skall i princip ske på offentlig auktion. Om det är uppenbart att hantverkarens fordran jämte de med auktionen förenade kostnaderna inte kommer att täckas av köpeskillingen, får dock försäljningen i stället ske under hand. Eventuellt överskott skall utan dröjsmål tillställas beställaren.

Sedan lagen med tiden kommit att framstå som omodern och dåligt anpassad till nutida förhållanden, har förslag till en ny lag om rätt att sälja saker som inte har hämtats lagts fram i departementspromemorian (Ds Ju 1981: 2) Rätt att sälja kvarlämnat gods. Den föreslagna lagen skall vara tillämplig inte bara vid avtal om arbete på saker utan också när saker som har lämnats in för förvaring inte har hämtats. Lagen skall vidare vara tillämplig oavsett om den som har tagit emot saken är näringsidkare eller privatperson. För försäljning av saken förutsätts enligt förslaget att den som tagit emot saken har en fordran för arbete på saken eller för förvaring av den, att uppdraget är slutfört och att fordringen är förfallen till betalning. Försäljning får då ske sedan beställaren har anmanats att betala skulden och upplysts om att saken kommer att säljas inom viss tid, minst tre månader från anmaningen. I vissa fall får dock saken säljas utan föregående anmaning. När det gäller sättet att sälja saken är huvudregeln i

förslaget att saken skall säljas på offentlig auktion. Under vissa omständigheter får försäljningen dock ske under hand.

Promemorians lagförslag har i huvudsak bemötts positivt av remissinstanserna. Flertalet remissinstanser tillstyrker sålunda förslaget även om de har synpunkter på vissa enskildheter i det. Från näringslivshåll har förordats ytterligare förenklingar i förhållande till gällande rätt.

Enligt min mening står det klart att det finns ett behov av regler som ger näringsidkare möjlighet att på ett enkelt och billigt sätt göra sig av med saker som inte hämtas av kunderna. Det förfarande som regleras i 1950 års lag är tungrott och delvis otidsenligt. Denna lag bör därför ersättas av en ny lag som förenklar förfarandet. Vid utformningen av de nya bestämmelserna måste man dock givetvis också ta hänsyn till beställarens eller ägarens intressen. Det gäller framför allt deras skydd mot att av misstag bli av med sina saker men även deras skydd mot att värdefulla saker säljs till för lågt pris eller bortskaffas.

I likhet med flertalet remissinstanser anser jag att promemorians lagförslag i stort sett innebär en lämplig avvägning mellan de delvis motstående intressen som nu har berörts. Den nya lagen bör därför i huvudsak utformas i enlighet med detta förslag. I ett par hänseenden anser jag emellertid att bestämmelserna kan mjukas upp ytterligare utan att det behöver gå ut över beställarens befogade intressen.

Ett skäl till att näringsidkaren har ett intresse av att sälja saker som inte hämtas är naturligtvis – som redan har berörts – att näringsidkaren genom försäljningen vill få betalt för sin fordran på beställaren. Ett annat skäl kan vara att näringsidkaren helt enkelt vill bli befriad från skyldigheten att förvara föremålet, oavsett om han har någon sådan fordran eller ej. F. n. har näringsidkaren ingen möjlighet att sälja eller bortskaffa saken i fall då han inte har någon fordran på beställaren, t. ex. därför att betalning har erlagts i förskott. Promemorieförslaget innebär inte någon ändring i rättsläget på denna punkt. Jag anser emellertid att lagen bör utformas så att näringsidkaren ges en sådan möjlighet. Som jag kommer att utveckla närmare i avsnitt 2.4.1 kan detta åstadkommas genom att det inte längre ställs upp som en förutsättning för försäljningsrätten att näringsidkaren har en fordran på beställaren.

När det gäller försäljningen anser jag att man för att åstadkomma ett så smidigt förfarande som möjligt kan gå något längre än enligt promemorieförslaget. Det gäller framför allt fall då sakens värde är obetydligt. Jag anser att reglerna för dessa fall bör utformas så att rättsförhållandet mellan parterna kan slutligt avvecklas på ett enkelt sätt.

Förutom rätten att sälja kvarlämnat gods har i promemorian behandlats frågan om att ersätta de ålderdomliga reglerna i handelsbalken om försäljning av lösöre pant med moderna regler. Av de få remissinstanser som har yttrat sig i denna fråga har ett par ifrågasatt om det är motiverat att i detta sammanhang genomföra det förslag till modernisering som promemorian innehåller.

För egen del anser jag i och för sig att det är önskvärt att vår lagstiftning tillhandahåller en fungerande ordning för realisation av lösöre pant. Som emellertid har anförts i promemorian är reformbehovet inte akut. Sambandet mellan denna fråga och rätten att sälja kvarlämnat gods är inte av den arten att de båda frågorna måste behandlas samtidigt. Som framgår av remissbehandlingen behöver vidare de lösningar som har föreslagits i promemorian övervägas ytterligare. Med hänsyn till dessa omständigheter har jag kommit till den slutsatsen att frågan om realisation av sådan pant lämpligen bör behandlas i annat sammanhang. I lagrådsremissen behandlas alltså endast promemorians förslag till ny lag om försäljning av kvarlämnat gods och därmed sammanhängande följdändringar i annan lagstiftning.

I det följande avser jag att närmare behandla frågorna om
lagens tillämpningsområde i avsnitt 2.2,
dispositiva eller tvingande regler i avsnitt 2.3,
förutsättningar för rätten att sälja saken i avsnitt 2.4,
former för försäljningen i avsnitt 2.5,
rätt att bortskaffa saken i avsnitt 2.6,
redovisningsskyldighet m. m. i avsnitt 2.7,
skadestånd i avsnitt 2.8,
följdändringar i annan lagstiftning i avsnitt 2.9,
ikraftträdande m. m. i avsnitt 2.10, och
kostnader och resursbehov i avsnitt 2.11.

Mina kommentarer till de enskilda lagbestämmelserna återfinns i specialmotiveringen (avsnitt 4).

2.2 Lagens tillämpningsområde

Mitt förslag: Lagen skall vara tillämplig i fall då en näringsidkare har tagit emot en annans sak för att utföra arbete på saken eller för att förvara den. Lagen skall också gälla i fall då näringsidkaren har tagit emot material av en beställare för att tillverka en sak åt denne.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag. Lagen skall dock enligt promemoriaförslaget tillämpas även när andra än näringsidkare tar emot en annans sak för att utföra arbete på saken eller för att förvara den.

Remissinstanserna: Promemorians förslag godtas av praktiskt taget alla remissinstanser.

Skälen för mitt förslag: 1950 års lag är tillämplig bara beträffande saker som har lämnats in till en hantverkare för reparation eller annat arbete på saken.

Förslaget i promemorian att den nya lagen skall ges ett vidare tillämpningsområde, så att den omfattar även egendom som har lämnats in för förvaring, har allmänt godtagits av remissinstanserna. Jag delar denna uppfattning och förordar därför att detta förslag genomförs. Enligt min mening bör det av lagen dessutom uttryckligen framgå att den omfattar den inte ovanliga situationen att beställaren har tillhandahållit material till en sak som skall tillverkas åt honom.

Från något håll har ifrågasatts om man inte borde reglera också i det fallet att en sak har lämnats in för värdering och liknande. Jag kan dock inte finna att en sådan reglering skulle motsvara något påtagligt behov. Den nya lagen bör alltså vara tillämplig endast i fall då egendom har tagits emot för reparation, tillverkning eller liknande arbete eller för förvaring.

Beträffande avtalsparterna är tillämpningsområdet för 1950 års lag begränsat till förhållandet mellan "hantverkare" (dvs. med nutida terminologi näringsidkare) och beställare. Som har anförts i promemorian finns det i och för sig inte något praktiskt behov av att utvidga reglerna till att gälla även i de förmodligen sällsynta fall då någon som inte är näringsidkare har tagit emot en sak för att utföra arbete på den.

När det gäller avtal om förvaring förekommer det i viss utsträckning att den som tar emot saken inte är näringsidkare. Det finns emellertid knappast något påtagligt behov av en lagreglerad försäljningsrätt för dessa fall. Härtill kommer att den nya lagen, som närmare kommer att utvecklas i ett följande avsnitt, enligt min mening bör kunna tillämpas även när den som har tagit emot egendomen inte har någon fordran på beställaren. Det skulle då leda alltför långt om exempelvis en privatperson, som utan krav på ersättning förvarar en annans sak, skulle ges en försäljningsrätt enligt den nya lagen. Jag anser därför att denna inte skall gälla i fall då andra än näringsidkare har tagit emot en annans sak för förvaring.

Den nya lagen bör alltså enligt min mening gälla endast i fall då den som har tagit emot egendomen för arbete eller förvaring är näringsidkare.

2.3 Dispositiva eller tvingande regler?

Mitt förslag: Lagens bestämmelser skall vara tvingande på det sättet att de inte får frångås till nackdel för en konsument som har beställt arbetet eller förvaringen huvudsakligen för enskilt ändamål.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Promemorians förslag i denna del har berörts av endast ett fåtal remissinstanser. En av dessa har tillstyrkt förslaget, medan de andra har uttryckt skilda uppfattningar i frågan.

Skälen för mitt förslag: Som har anförts i promemorian finns det skäl som talar för att den nya lagens regler skall vara tvingande till förmån för en konsument som har lämnat in ett föremål till näringsidkaren för arbete eller förvaring. De avtalsvillkor som förekommer vid sådana tjänster har nästan undantagslöst utformats av näringsidkaren eller en organisation som denne tillhör. Konsumenten har i allmänhet en sådan ställning i förhållande till näringsidkaren att det inte är realistiskt att räkna med att konsumenten i det enskilda fallet kan motsätta sig avtalsvillkor som försämrar hans skydd enligt dispositiva lagregler. Eftersom den nya lagen i högre grad än 1950 års lag tar hänsyn till näringsidkarens behov av praktiska och enkla lösningar, torde det inte heller finnas något större behov av avtalsfrihet i konsumentförhållanden. Jag förordar därför att lagen, i likhet med sådan lagstiftning som är direkt inriktad på förhållandet mellan näringsidkare och konsument, görs tvingande till konsumentens förmån.

Under remissbehandlingen har ifrågasatts om inte lagen borde göras tvingande även i förhållanden mellan näringsidkare. Enligt min mening finns det emellertid ingen anledning att för dessa förhållanden minska avtalsfriheten, så att parterna inte med giltig verkan kan komma överens exempelvis om andra tidsfrister för anmaning än de som följer av lagen. När det inte är fråga om avtal mellan näringsidkare och konsumenter bör försäljningslagens regler alltså vara dispositiva. Det bör i sammanhanget erinras om att detta inte innebär att avtalsfriheten är alldeles obegränsad. Ett avtalsvillkor som är oskäligt kan jämkas eller lämnas utan avseende enligt 36 § avtalslagen (1915: 218). Vidare kan en näringsidkare enligt lagen (1984: 292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare under vissa förutsättningar förbjudas att använda avtalsvillkor som är att anse som oskäligen.

2.4 Förutsättningar för rätten att sälja saken

2.4.1 Krav på fordran?

Mitt förslag: För att näringsidkaren skall ha rätt att sälja saken krävs inte att han har någon fordran på beställaren för arbete på saken eller för tillverkning eller förvaring av saken.

Promemorians förslag: För rätt att sälja saken förutsätts att den som tagit emot saken har rätt att hålla kvar denna till säkerhet för en förfallen fordran för arbetet eller förvaringen.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har lämnat promemorians förslag utan erinran. Ett par remissinstanser anser dock att försäljning bör kunna ske även i fall då beställaren har betalat i förskott.

Skälen för mitt förslag: Som jag har framhållit i avsnitt 2.1 har en hantverkare, som på beställning har utfört arbete på en lös sak, sedan gammalt rätt att till säkerhet för sin fordran på beställaren hålla kvar saken till dess att han får betalt för sitt arbete (retentionsrätt). Även den som förvarar gods åt annan har rätt att hålla kvar godset till säkerhet för anspråk på betalning (se 12 kap. 8 § handelsbalken).

I prop. 1984/85: 110 om konsumenttjänstlag föreslås en uttrycklig bestämmelse om retentionsrätt för näringsidkare i vissa sådana konsumenttjänstförhållanden som omfattas av lagen, nämligen vid avtal om arbete på eller förvaring av lösa saker. Avser tjänsten en sak som har överlämnats till näringsidkaren eller som av annan orsak befinner sig i hans besittning och betalar inte konsumenten i rätt tid vad näringsidkaren har att fordra på grund av uppdraget, får näringsidkaren sålunda enligt 49 § i lagförslaget hålla kvar saken till dess att han har fått betalt eller, vid tvist om betalningen, till dess att konsumenten har ställt godtagbar säkerhet för det belopp som näringsidkaren har krävt.

Genom 1950 års lag har – som jag redan har nämnt i avsnitt 2.1 – den retentionsrätt som hantverkaren redan tidigare hade kompletterats med en försäljningsrätt. Dessa bestämmelser ger näringsidkaren möjlighet att på ett förhållandevis enkelt sätt få betalt för sin fordran. För näringsidkaren kan det emellertid vara ett minst lika starkt intresse att inte behöva förvara föremålet sedan uppdraget har slutförts. Vid en av justitiedepartementet i februari 1980 anordnad hearing angående en översyn av 1950 års lag (se avsnitt 3.3 i promemorian) framförde flera företrädare för näringslivets organisationer att det är en större olägenhet för ett företag att inte kunna bli av med en sak som inte hämtas än att inte få betalt för sin fordran på grund av arbetet eller förvaringen.

Det krav på att näringsidkaren skall ha en fordran mot beställaren som ställs upp såväl enligt 1950 års lag som enligt promemoriaförslaget innebär att någon försäljningsrätt i allmänhet inte föreligger om beställaren har betalat i förskott. Detta har uppmärksammats av flera remissinstanser. Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet anser att man bör ta större hänsyn till olägenheten av att behöva förvara saken än vad promemorians förslag gör. Sveriges Tvätteriförbund har framhållit att det blir allt vanligare att man tillämpar förskottsbetalning.

Enligt min mening bör man kunna komma till rätta med de nu angivna olägenheterna genom att inte ställa upp som en förutsättning för försäljningsrätten att näringsidkaren har en fordran på beställaren. Man vinner då den fördelen att näringsidkaren kan bli berättigad att sälja eller bortskaffa saken inte bara i fall då beställaren har betalat i förskott för arbetet utan även i vissa andra fall då någon fordran aldrig har uppstått men då en försäljningsrätt likväl ter sig motiverad. Ett exempel på fall av det senare slaget är att en beställare som har lämnat in en sak enbart för att få ett kostnadsförslag avseende en reparation underlåter att hämta ut saken (jfr

37 § förslaget till konsumenttjänstlag). Till andra fall av liknande slag återkommer jag i specialmotiveringen.

2.4.2 Uppdraget skall vara slutfört

Mitt förslag: Näringsidkaren får inte sälja saken innan han har slutfört det uppdrag som har lämnats till honom (eller avtalet mellan parterna har upphört att gälla).

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag.

Remissinstanserna: Promemorians förslag har lämnats utan erinran av remissinstanserna.

Skälen för mitt förslag: Enligt 1950 års lag krävs för rätt till försäljning bl.a. att arbetet är slutfört. Ett sådant krav har inte så stor praktisk betydelse om det, som i den lagen och enligt promemorians lagförslag, också krävs att näringsidkaren har en förfallen fordran på beställaren. En fordran för arbete eller förvaring förfaller inte till betalning förrän uppdraget är slutfört, såvida inte parterna har avtalat om annat (jfr 41 § förslaget till konsumenttjänstlag).

Om man emellertid, som jag har föreslagit i det föregående, inte längre kräver att näringsidkaren har en förfallen fordran på beställaren, blir det av stor betydelse att näringsidkaren måste ha slutfört uppdraget för att försäljningsrätten skall kunna inträda. Utan ett sådant krav skulle ju näringsidkaren, efter att ha mottagit saken och eventuellt ha betingat sig betalning i förskott för arbetet eller förvaringen, i princip genast vara berättigad att sälja saken. I den nya lagen bör det därför vara en förutsättning för försäljningsrätten att näringsidkaren har slutfört sitt uppdrag.

Med situationen då uppdraget har slutförts i enlighet med det träffade avtalet bör jämföras vissa andra fall då näringsidkaren har gjort vad som ankommer på honom för att på ett behörigt sätt avsluta avtalsförhållandet med beställaren. Jag tänker på fall där saken inte har hämtats efter det att beställaren har avbeställt arbetet på saken eller efter det att näringsidkaren, exempelvis på grund av dröjsmål på beställarens sida, har hävt avtalet. Det bör därför enligt min mening vara möjligt att sälja saken även i fall då avtalet mellan parterna har upphört att gälla utan att det avtalade uppdraget har slutförts.

Näringsidkaren bör självfallet inte bli berättigad att genast sälja saken när uppdraget har slutförts eller avtalet har upphört att gälla. Det måste dessutom krävas att det därefter har gått en viss tid utan att saken har hämtats. Beställaren bör i regel också ha anmanats att hämta saken. Dessa frågor behandlas i de två närmast följande avsnitten.

2.4.3 Anmaning

Mitt förslag: Som förutsättning för försäljning skall gälla att näringsidkaren sedan uppdraget slutförts eller avtalet upphört att gälla har anmanat beställaren att hämta saken. Anmaningsskyldigheten skall anses fullgjord, om anmaningen har sänts till beställaren i rekommenderat brev under den adress som beställaren har uppgett eller som är känd för näringsidkaren. Näringsidkaren skall dock inte vara skyldig att anmana beställaren, om sakens försäljningsvärde uppenbarligen understiger en procent av gällande basbelopp.

Promemorians förslag: Överensstämmer i stort med mitt förslag. I promemorian föreslås dock ett ytterligare undantag från anmaningsskyldigheten för fall då sakens försäljningsvärde uppenbarligen inte täcker näringsidkarens fordran och försäljningskostnaderna.

Remissinstanserna: Promemorians förslag tillstyrks eller lämnas utan erinran av de flesta remissinstanserna. En remissinstans anser dock att en skyldighet att anmana beställaren bör gälla utan undantag i fall då denne är känd. Enligt konsumentverket bör undantag från anmaningsskyldigheten gälla endast när sakens värde understiger 100 kr., medan SHIO-Familjeföretagen menar att två – fem procent av basbeloppet vore en lämpligare värdegräns. Ett par remissinstanser anser att det bör klargöras vad som skall gälla när näringsidkaren är skyldig att anmana beställaren men inte känner till dennes namn och adress.

Skälen för mitt förslag: Enligt 1950 års lag får saken inte säljas utan att hantverkaren först har anmanat beställaren att lösa ut saken vid äventyr att den annars kommer att säljas efter en viss tid. Anmaningsskyldigheten gäller i princip utan undantag.

Av hänsyn till beställaren bör det även i fortsättningen krävas att beställaren har anmanats att hämta saken innan försäljning äger rum. I likhet med vad som har anförts i promemorian anser jag att det är rimligt att behålla den regel som gäller f. n. enligt 1950 års lag och som innebär att anmaningsskyldigheten anses fullgjord genom att anmaningen har sänts i rekommenderat brev under den adress som beställaren har uppgett eller som är känd för näringsidkaren.

Enligt min mening bör försäljning i vissa fall kunna ske utan att beställaren först har anmanats att hämta saken. En förutsättning bör dock vara att längre tid har förflutit sedan uppdraget slutfördes eller avtalet upphörde än i de fall då försäljning sker efter det att beställaren har anmanats att lösa saken. Frågan om tidsfristerna återkommer jag till i avsnitt 2.4.4.

Promemorians förslag att anmaning skall kunna underlåtas då sakens

värde är obetydligt har lämnats utan erinran av praktiskt taget alla remissinstanser. Saken kan visserligen även i sådana fall ha ett bruks- eller affektionsvärde för ägaren, men det torde inte vara det normala. Om saken har ett obetydligt försäljningsvärde och beställaren inte självmant hämtar ut den, bör man som anförts i promemorian normalt kunna räkna med att han inte längre gör anspråk på den. Det torde höra till undantagen att beställaren av glömska eller misstag inte hämtar ut en sak som representerar ett betydande subjektivt värde. Näringsidkarens intresse av att på ett enkelt sätt bli av med saken måste här anses väga tyngre än beställarens intresse av att få en anmaning innan saken säljs.

Om man i enlighet med det anförda från anmaningsskyldigheten undantar fall då sakens värde är obetydligt, kommer företagen inom branscher där de mottagna sakerna vanligen har ett sådant mindre värde att kunna tillämpa ett inlämningsförfarande vid vilket kunden bara får ett nummerat kvitto. Även om beställaren skulle vara känd för näringsidkaren, bör det enligt min mening inte krävas att näringsidkaren i dessa fall har anmanat denne att hämta saken. Någon anmaningsskyldighet bör alltså inte gälla i fall då näringsidkaren har tagit emot en sak av obetydligt värde ens om näringsidkaren har tagit uppgift på beställarens namn och adress.

Jag förordar alltså att anmaning generellt skall kunna underlåtas då sakens värde är obetydligt. Frågan är då hur värdegränsen bör dras. Promemorians förslag att försäljning skall kunna ske utan anmaning om sakens försäljningsvärde uppenbarligen understiger en procent av basbeloppet enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring, dvs. f. n. 218 kr., har lämnats utan erinran av det stora flertalet remissinstanser. Förslaget är enligt min mening väl avvägt. Jag förordar därför att gränsen dras på detta sätt.

Det kan diskuteras om inte försäljning bör kunna ske utan föregående anmaning även i vissa situationer då sakens värde ej är obetydligt. Detta gäller särskilt det i promemorian berörda fallet då näringsidkaren har en fordran på beställaren som överstiger försäljningsvärdet. Det kan sägas att beställaren i sådana fall inte torde ha så stort intresse av att bli anmanad att lösa ut saken. Ett undantag från anmaningsskyldigheten i dessa fall skulle emellertid komma att gälla även egendom av betydande värde. Enligt min mening är beställarens intresse av att bli anmanad att hämta saken knappast mindre i dessa fall. I fall av detta slag finns det snarare anledning att ta större hänsyn till sådana förhållanden på beställarens sida som glömska, misstag och liknande. När det gäller egendom av inte obetydligt värde torde näringsidkaren f.ö. under alla förhållanden vara tvungen att anteckna beställarens namn och adress, så att han senare kan vända sig till denne. Näringsidkaren kan nämligen innan arbetet har utförts som regel inte vara säker på att hans fordran kommer att överstiga sakens försäljningsvärde. Det är under dessa förhållanden enligt min mening inte att begära för mycket av näringsidkaren om man kräver att han före försäljningen sänder

en anmaning till beställaren under den uppgivna adressen.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att något undantag från anmaningsskyldigheten inte bör göras beträffande fall då sakens värde inte täcker fordringen och försäljningskostnaderna. Undantag från anmaningsskyldigheten bör alltså föreskrivas endast för de fall då sakens värde är obetydligt.

En särskild fråga är vad som bör gälla i fall då näringsidkaren i och för sig är skyldig att före en försäljning anmana beställaren att hämta saken men näringsidkaren faktiskt inte kan göra detta därför att han av någon anledning inte känner till beställarens namn och adress. Enligt min mening skulle det leda alltför långt om man för dessa fall medgav något slags lättnad i anmaningsskyldigheten. De näringsidkare som önskar utnyttja den möjlighet som lagen ger dem att sälja kvarlämnade föremål som har ett inte obetydligt värde får alltså se till att de i enlighet med lagens föreskrifter antecknar beställarens namn och adress.

2.4.4 Tidsfrister

Mitt förslag: För att saken skall få säljas måste minst tre månader ha förflutit från det att beställaren har anmanats att hämta saken och erinrats om att saken annars kan komma att säljas. Om näringsidkaren på grund av att sakens värde är obetydligt inte är skyldig att anmana beställaren, får försäljning äga rum när det har gått ett år från det att uppdraget slutfördes eller avtalet upphörde att gälla.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Praktiskt taget alla remissinstanser godtar den föreslagna tremånadersfristen. Tre remissinstanser anser att den föreslagna ettårsfristen är alltför lång, medan övriga remissinstanser har lämnat även förslaget i denna del utan erinran.

Skälen för mitt förslag: Det är uppenbart att beställaren måste ha en viss tid på sig för att hämta saken innan försäljning får äga rum. Enligt 1950 års lag gäller två tidsfrister, vilka var för sig måste ha löpt ut innan försäljning får ske. För det första skall sex månader ha förflutit från det att arbetet slutfördes och fordringen förföll till betalning. För det andra skall näringsidkaren minst två månader i förväg – men efter det att arbetet slutfördes och fordringen förföll till betalning – ha anmanat beställaren att lösa godset.

Som har anförts i promemorian torde det inte behövas dubbla tidsfrister för att ta till vara beställarens intressen. Det bör i stället vara tillräckligt med en enda frist, som för att tillgodose beställarens intresse som regel bör räknas från anmaningen.

Promemorians förslag att tidsfristen bör vara tre månader från det att beställaren anmanats att hämta saken har godtagits av praktiskt taget samtliga remissinstanser. Förslaget är enligt min mening väl avvägt. Som har anförts i promemorian finns det inte anledning att räkna med att en näringsidkare normalt anmanar beställaren omedelbart när uppdraget är slutfört. I praktiken blir det alltså fråga om en något längre tid än tre månader, sannolikt minst fyra – fem månader från det att uppdraget slutfördes.

Enligt vad jag har föreslagit i avsnitt 2.4.3 skall försäljning i vissa fall få ske utan att beställaren först har anmanats att hämta saken. Tidsfristen bör i sådana fall räknas från det att uppdraget slutfördes. Med hänsyn till beställarens intressen bör det i dessa fall ha förflutit en längre tid än när beställaren i förväg har anmanats att hämta saken. Promemorians förslag om en ettårig tidsfrist har godtagits av flertalet av remissinstanserna och innebär enligt min mening en rimlig avvägning mellan de intressen som här står mot varandra. När anmaning har underlåtits med stöd av den tidigare föreslagna undantagsbestämmelsen bör saken alltså inte få säljas tidigare än ett år efter det att uppdraget har slutförts eller avtalet har upphört att gälla.

2.4.5 *Twist angående arbetet eller förvaringen*

Mitt förslag: Om en fråga som rör avtalet om arbetet eller förvaringen prövas av domstol eller av skiljemän, får saken inte säljas förrän en skälig tid har förflutit efter det att tvisten har avgjorts. Detsamma gäller om frågan prövas av allmänna reklamationsnämnden.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag. I promemorian har dock prövning i allmänna reklamationsnämnden inte tagits med som ett försäljningshinder.

Remissinstanserna: Förslaget i promemorian lämnas i allmänhet utan erinran. Konsumentverket påpekar dock att också prövning i allmänna reklamationsnämnden eller annan reklamationsnämnd bör utgöra försäljningshinder.

Skälen för mitt förslag: Att beställaren inte hämtar saken kan bero på att det råder tvist mellan parterna om utförandet av tjänsten, om priset eller om något annat som har med avtalet att göra. Näringsidkaren har, som tidigare berörts i avsnitt 2.4.1, rätt att till säkerhet för sin fordran hos beställaren hålla kvar saken till dess att han får betalt för sitt arbete på den eller för förvaringen av den. Denna rätt gäller även när det råder tvist mellan parterna om betalningen för tjänsten eller liknande. Beträffande tjänster som omfattas av förslaget till konsumenttjänstlag har emellertid

föreslagits en möjlighet för konsumenten att vid tvist om betalningen få ut föremålet för tjänsten under förutsättning att han ställer godtagbar säkerhet för näringsidkarens krav (prop. 1984/85: 11 s. 111 f och 328 f).

I 1950 års lag finns en särskild bestämmelse som innebär att saken inte får säljas, om rätten att göra detta är beroende på en fråga som är föremål för rättegång eller annan prövning i laga ordning. Bestämmelsen ger enligt min mening uttryck för en odiskutabel princip, som bör gälla även i den nya försäljningslagen. Jag förordar därför att det i den lagen tas in en bestämmelse av motsvarande innebörd.

Med hänsyn till att en försäljningsrätt enligt mitt förslag skall gälla även i fall där näringsidkaren inte har rätt att hålla kvar saken, bör bestämmelsen emellertid utformas på ett annat sätt än enligt 1950 års lag. Hinder för försäljning bör nämligen föreligga även när parterna tvistar om en fråga som enligt den nya lagen inte direkt påverkar rätten att sälja saken, t. ex. en fråga om betalning för arbetet. Bestämmelsen bör därför enligt min mening innebära att saken inte får säljas om en fråga som rör avtalet om arbetet eller förvaringen prövas av domstol.

Jag delar konsumentverkets uppfattning att även prövning av allmänna reklamationsnämnden bör medföra att saken inte får säljas förrän en skäligen tid har förflutit efter det att tvisten har avgjorts där. Detsamma bör enligt min mening gälla om frågan prövas av skiljemän.

2.4.6 Annan ägare till saken än beställaren

Mitt förslag: Om näringsidkaren känner till eller har anledning att misstänka att någon annan än beställaren är ägare till saken, får försäljning äga rum endast om ägaren i god tid före försäljningen har underrättats om dels att saken kan komma att säljas, dels efter vilken tid det kan ske.

Promemorians förslag: Någon underrättelseskyldighet gentemot sakens ägare föreslås inte beträffande fall då näringsidkaren endast har anledning att misstänka att någon annan än beställaren är ägare till saken och inte heller beträffande fall då sakens värde är obetydligt. I övrigt överensstämmer promemorians förslag med mitt förslag.

Remissinstanserna: Endast en remissinstans har berört förslaget i denna del. Denna remissinstans anser att inte heller en sak av obetydligt värde, vilken tillhör annan än beställaren, bör få säljas utan att ägaren först underrättas.

Skälen för mitt förslag: Det är inte ovanligt att den som lämnar in en sak för t. ex. reparation är en annan än den som äger saken. Det kan också inträffa att den som har lämnat in saken därefter överlåter den till någon annan.

När omständigheterna inte ger anledning till annat bör näringsidkaren kunna utgå från att den som lämnar in saken också är dess ägare. Om emellertid ägaren är någon annan än beställaren och näringsidkaren känner till eller har anledning att misstänka detta, måste ägarens intressen beaktas.

Enligt 1950 års lag har näringsidkaren rätt att sälja en sak endast när han har retentionsrätt i den. För retentionsrätt förutsätts i sin tur att hantverkaren senast då hans fordran uppstår är i god tro beträffande beställarens dispositionsrätt (se bl. a. NJA 1936 s. 650, 1948 s. 10 samt prop. 1950:77 s. 26). Om så inte är fallet, föreligger alltså inte någon retentionsrätt och därmed inte heller någon försäljningsrätt. Skulle däremot näringsidkaren först på ett senare stadium få veta att saken tillhör någon annan än beställaren, har han retentionsrätt i saken och därmed i princip också en rätt att sälja den. I ett sådant fall skall hantverkaren dock enligt en särskild bestämmelse i lagen först underrätta ägaren, såvitt det kan ske.

I avsnitt 2.4.1 har jag föreslagit att det inte längre skall gälla som förutsättning för rätten till försäljning att näringsidkaren har retentionsrätt i saken. Om man slopar kravet på retentionsrätt, minskar emellertid en del av skyddet för sakens ägare när denne är en annan än beställaren. Det är med hänsyn härtill nödvändigt att på något annat sätt ge lagen en sådan utformning att ägarens intressen inte åsidosätts.

Ett sätt att åstadkomma det nödvändiga skyddet för sakens ägare skulle kunna vara att från lagens tillämpning generellt undanta fall, där näringsidkaren känner till eller har anledning att misstänka att saken tillhör någon annan än beställaren. Näringsidkaren skulle emellertid då inte som f. n. ha rätt att sälja saken, om han var i god tro när fordringen uppstod men senare har fått kännedom eller misstankar om det rätta förhållandet. Härtill kommer att näringsidkaren inte heller som f. n. skulle ha rätt att i vissa fall sälja saken trots att han är medveten om att den tillhör någon annan än beställaren. Exempel på en sådan situation är att en låntagare har lämnat in en sak för reparation och att näringsidkaren känner till att saken innehas endast som lån. Näringsidkaren anses då ha retentionsrätt gentemot ägaren (och därmed i princip försäljningsrätt enligt 1950 års lag) under samma förutsättningar som låntagaren själv ifall låntagaren hade betalat näringsidkaren och krävt ägaren på utgiften (prop. 1950:77 s. 26; se även Undén, Svensk sakrätt I, 1966, s. 249).

Med hänsyn till vad jag nu har anfört bör skyddet för sakens ägare i stället åstadkommas genom att man bygger vidare på den underrättelseskyldighet som redan i dag föreligger enligt 1950 års lag. Bestämmelsen i den nya lagen bör enligt min mening utformas så att försäljning inte får äga rum i fall då näringsidkaren känner till eller har anledning att misstänka att någon annan än beställaren är ägare till saken, såvida inte näringsidkaren först har underrättat ägaren om att saken kan komma att säljas. Underrättelsen bör göras i god tid före försäljningen och bör, till skillnad från vad

som har föreslagits i promemorian, inte anses ha skett redan därigenom att den har sänts med rekommenderat brev till ägarens adress.

Om ägarens intressen skyddas på det sätt som jag nu har förordat, kan det inträffa att en näringsidkare enligt lagen blir berättigad att sälja saken trots att han inte gentemot ägaren har rätt att hålla kvar saken till säkerhet för sin fordran hos beställaren. Detta förutsätter emellertid att ägaren har underrättats om den tilltänkta försäljningen och ändå inte hämtar saken. Jag anser med hänsyn härtill att ägarens intressen på ett rimligt sätt tillgodoses med den regel som jag har förordat.

En särskild fråga är om ägaren skall behöva underrättas före försäljningen även i de fall då sakens värde är obetydligt och då näringsidkaren alltså i enlighet med vad jag har föreslagit i avsnitt 2.4.3 kan sälja saken utan att först anmana beställaren. Som har anförts av en remissinstans talar principiella skäl för att ägaren inte skall kunna fräntas möjligheten att betala fordringsbeloppet och därigenom hindra en försäljning. Jag anser därför att ägaren bör underrättas även när det gäller saker som bara har ett obetydligt värde.

2.5 Former för försäljningen

Mitt förslag: Försäljningen skall göras med omsorg och med beaktande av beställarens och ägarens intressen. Försäljningen får ske under hand eller på offentlig auktion. Om näringsidkaren avser att sälja saken på offentlig auktion, skall beställaren och ägaren i god tid dessförinnan underrättas om tid och plats för denna.

Promemorians förslag: Försäljning skall ske på offentlig auktion. Den får dock i stället ske under hand dels om försäljningen inbringar ett pris som motsvarar minst det värde som saken har enligt intyg av en av handelskammare förordnad besiktningsman, dels om det kan antas att en försäljning under hand ger bättre resultat än en försäljning på offentlig auktion, dels om det är uppenbart att fordringen och auktionskostnaderna inte skulle kunna utgå ur köpeskillingen. Auktionen skall kungöras i god tid och på lämpligt sätt. Beträffande underrättelse till beställaren och ägaren överensstämmer promemorians förslag med mitt förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker promemorians förslag. Från skilda håll framförs dock kritik efter delvis olika linjer. Två remissinstanser vill minska möjligheterna till underhandsförsäljning. Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet pekar å andra sidan på att man ofta inte uppnår en rättsvisande prisnivå vid försäljning på offentlig auktion och framhåller att även möjligheten att sälja på auktion bör vara underkastad ett allmänt aktsamhetskrav. Flera organisationer inom näringslivet anser att möjligheterna att sälja under hand bör utvidgas.

Skälen för mitt förslag: Enligt 1950 års lag skall försäljning ske på offentlig auktion. Om det är uppenbart att hantverkarens fordran jämte de med auktionen förenade kostnaderna inte skulle kunna täckas av köpeskillingen, får försäljningen dock ske på något annat lämpligt sätt.

Vid utformningen av reglerna rörande försäljningen bör en ledande synpunkt vara att egendomen skall säljas så att det ekonomiska resultatet blir så gott som möjligt. Erfarenheterna under senare år tyder emellertid på att offentlig auktion ingalunda alltid innefattar någon garanti för att en sak blir såld till ett rättvisande pris. Som har framhållits av flera remissinstanser inom näringslivet är det i stället försäljning under hand som i allmänhet ger det bästa resultatet i sådana situationer som regleras i lagen. Ett skäl till detta kan vara att näringsidkaren ofta själv bedriver försäljning av liknande produkter och att han alltså på ett enkelt sätt kan sälja saken inom ramen för sin rörelse. För köparen är det då i allmänhet en fördel att köpa saken direkt från näringsidkaren, vilken såsom fackman kanske har utfört arbete på saken och därför kan ge lämplig information om den. Och för både näringsidkaren och sakens ägare är det givetvis en fördel att försäljningen kan ske på ett sätt som inte är förenat med nämnvärda omkostnader.

Jag anser därför att man bör utvidga möjligheterna till underhandsförsäljning i förhållande till gällande rätt. En lösning skulle då kunna vara den ordning som har föreslagits i promemorian och som innebär att försäljningen som huvudregel skall ske på offentlig auktion men att den under vissa förutsättningar i stället får ske under hand. Av vad jag har anfört i det föregående framgår emellertid att försäljning på offentlig auktion från ekonomisk synpunkt knappast är förenad med några sådana fördelar jämfört med andra försäljningsformer att det är motiverat att hålla fast vid offentlig auktion som huvudregel. Härtill kommer att de i promemorian föreslagna undantagsreglerna är ägnade att medföra särskilda kostnader och besvär för näringsidkaren samt att de sannolikt heller inte skulle vara enkla att tillämpa.

Enligt min mening talar det anförda för att man när det gäller valet av försäljningssätt nu bör jämställa underhandsförsäljning med offentlig auktion. Det avgörande bör enligt min mening vara att näringsidkaren lägger sig vinn om att försäljningen sker på det sätt som med hänsyn till egendomens beskaffenhet och övriga omständigheter är mest ändamålsenligt. Näringsidkaren bör alltså eftersträva ett så gott resultat av försäljningen som möjligt och överväga hur han lämpligast bör gå till väga.

I enlighet med det anförda bör försäljningen ske med tillbörlig aktsamhet, vare sig den görs på offentlig auktion eller under hand. Det är dock vid underhandsförsäljning som aktsamhetskravet får störst betydelse som ett skydd för beställaren eller sakens ägare. I praktiken torde nämligen försäljning på offentlig auktion i allmänhet böra godtas som ett aktsamt sätt att sälja saken. Bara om det är uppenbart att formerna för försäljningen på offentlig auktion har varit otillfredsställande bör näringsidkaren vid sådan

försäljning anses ha åsidosatt aktsamhetskravet. Ett åsidosättande kan t.ex. föreligga om det finns allvarliga brister i sättet att offentliggöra auktionen eller när det gäller val av tid och plats för auktionen. En ytterligare förutsättning för att aktsamhetskravet skall anses ha åsidosatts i dessa fall är att bristerna kan antas ha medfört ett sämre försäljningspris än som annars skulle ha kunnat uppnås.

När det i övrigt gäller förfarandet vid försäljning anser jag att man, liksom enligt 1950 års lag, bör kräva att näringsidkaren i god tid underrättar beställaren och ägaren om tid och plats för en auktion. Däremot bör det av naturliga skäl inte krävas någon underrättelse om en tilltänkt underhandsförsäljning. Någon underrättelseskyldighet bör inte heller föreligga om näringsidkaren är berättigad att sälja saken utan att dessförinnan behöva anmana beställaren.

Jag anser det inte nödvändigt med en särskild regel om att auktion skall kungöras i god tid och på lämpligt sätt. En sådan föreskrift blir av mindre betydelse med den reglering som jag nu har föreslagit. I den mån frågan får betydelse får det i stället göras en mera fri bedömning av om auktionen har bringats till allmän kändedom på lämpligt sätt.

2.6 Rätt att bortskaffa saken

Mitt förslag: Om förutsättningarna för försäljning är uppfyllda men saken uppenbarligen saknar försäljningsvärde, får saken bortskaffas i stället för att säljas.

Promemorians förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Promemoriaförslaget godtas allmänt.

Skälen för mitt förslag: Enligt 1950 års lag får hantverkaren bortskaffa godset i stället för att sälja det, om godset uppenbarligen saknar saluvärde. I fråga om rätten att bortskaffa godset gäller samma förutsättningar som för rätten att sälja godset.

Om föremålet uppenbarligen saknar försäljningsvärde bör näringsidkaren givetvis inte vara skyldig att vidta åtgärder i syfte att åstadkomma en försäljning. Han bör i stället, liksom enligt 1950 års lag, ha rätt att göra sig av med saken på annat sätt. Den omständigheten att saken saknar försäljningsvärde behöver dock inte innebära att saken helt saknar värde för beställaren eller ägaren. Saken bör därför få bortskaffas bara när förutsättningarna för försäljning är uppfyllda. Detta betyder att saken inte får bortskaffas så länge det råder tvist rörande avtalet om saken (se avsnitt 2.4.5) och inte heller utan att näringsidkaren har underrättat ägaren, om denne är en annan än beställaren (se avsnitt 2.4.6).

Med anledning av vad en remissinstans har anfört vill jag framhålla att näringsidkaren bör ges en viss valrätt när det gäller fullgörandet av anmängsskyldigheten i de aktuella fallen. Eftersom föremålet saknar försäljningsvärde är näringsidkaren inte skyldig att anmana beställaren, om han väntar med att bortskaffa föremålet till dess att ett år har förflutit efter det att uppdraget slutfördes (se avsnitt 2.4.3 och 2.4.4). Om näringsidkaren emellertid skulle vara angelägen om att så snart som möjligt bli av med saken, bör han kunna anmana beställaren och sedan vänta till dess att tremånadersfristen (eller den längre frist som näringsidkaren har angett) har löpt ut.

2.7 Redovisningsskyldighet m. m.

Mitt förslag: Näringsidkaren får täcka sin fordran ur köpeskillingen vid försäljningen. Om det uppstår ett överskott vid försäljningen skall detta genast lämnas till beställaren, såvida inte beloppet betalas till någon annan som har bättre rätt till det eller sätts ned hos myndighet. Belopp understigande 50 kr. behöver aldrig betalas ut. Har näringsidkaren med stöd av lagens bestämmelser sålt eller bortskaffat saken utan att ha anmanat beställaren, upphör näringsidkarens fordran på beställaren. Om det uppstår ett överskott vid en sådan försäljning och näringsidkaren inte kan anträffa beställaren, tillfaller överskottet näringsidkaren.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag. Promemorian innebär dock att näringsidkarens fordran alltid skall upphöra, om saken har sålts eller bortskaffats enligt lagen. Vidare skall näringsidkaren enligt promemoriaförslaget alltid vara skyldig att redovisa ett överskott från en försäljning, utom när det gäller belopp under 25 kr.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser är kritiska mot promemorians förslag att näringsidkarens fordran skall upphöra när han har sålt eller bortskaffat saken. Enligt en remissinstans bör det vidare i lagen anges att näringsidkaren är skyldig att redovisa hur ett överskott vid försäljningen har beräknats.

Skälen för mitt förslag: I 1950 års lag anges att hantverkaren har rätt att ta ut sin fordran ur köpeskillingen för det försålda godset. Om köpeskillingen efter avdrag av kostnaderna för försäljningen överstiger hantverkarens fordran, skall hantverkaren enligt lagen utan dröjsmål tillstålla beställaren överskottet. I vissa fall skall dock överskottet betalas till någon annan som har bättre rätt till beloppet. Vidare kan beloppet sättas ned enligt reglerna i lagen (1927: 56) om nedsättning av pengar hos myndighet.

Bestämmelser av motsvarande innebörd bör tas in i den nya försäljnings-

lagen. I förenklande syfte bör vidare införas en bestämmelse som ger möjlighet för näringsidkaren att slippa betala ut obetydliga belopp (jfr 12 § lagen 1949:722 om pantlånerörelse). Gränsen bör lämpligen dras så att belopp understigande 50 kr. inte behöver betalas ut.

Som har anförts i promemorian är näringsidkaren enligt allmänna grundsatser skyldig att – oavsett om försäljningen har gett något överskott eller ej – på anfordran närmare redogöra för försäljningens resultat och för vad som har använts av försäljningssumman för att täcka fordringen respektive kostnaderna för försäljningen (jfr prop. 1950:77 s. 30). Någon uttrycklig föreskrift om detta anser jag inte nödvändig.

En särskild fråga är vad som bör gälla i fall då näringsidkarens fordran inte blir täckt av försäljningssumman. Som jag tidigare har sagt är näringsidkarens främsta intresse ofta att bli av med föremålet. Det är vidare ett allmänt intresse att rättsförhållanden av det aktuella slaget avslutas inom rimlig tid. Dessa omständigheter talar för förslaget i promemorian att näringsidkaren efter att ha gjort sig av med saken inte bör kunna kräva beställaren på återstoden av beloppet. Med hänsyn till den kritik av principiell natur som flera remissinstanser har riktat mot förslaget i denna del är jag emellertid inte beredd att genomföra detta fullt ut.

I fall då näringsidkaren med iakttagande av lagens regler om anmaning till beställaren har sålt eller bortskaffat saken anser jag sålunda inte att fordringen bör upphöra. Beträffande däremot sådana fall där näringsidkaren på grund av att sakens värde är obetydligt har gjort sig av med saken utan att ha anmanat beställaren anser jag att näringsidkarens kvarstående fordran bör falla bort. Om näringsidkaren vill bli av med föremålet och ha kvar möjligheten att kräva beställaren på återstoden av fordringen, får näringsidkaren i stället välja förfarandet att sälja eller bortskaffa saken efter att ha anmanat beställaren.

En annan fråga är vad som bör gälla beträffande redovisning av överskottet i fall då näringsidkaren med stöd av de regler som förordats i avsnitt 2.4 har sålt saken utan att först ha anmanat beställaren att hämta den. I dessa fall uppgår försäljningsvärdet till mindre än en procent av basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, dvs. f. n. mindre än 218 kr. De föreslagna reglerna innebär att företagen inom branscher, där de mottagna sakerna vanligen är av obetydligt värde, kommer att kunna tillämpa ett inlämningsförfarande med numrerade kvitton eller liknande. Beställaren är i sådana fall okänd för näringsidkaren. Om någon särskild regel inte skapas, blir näringsidkaren i princip skyldig att i vissa sådana fall redovisa ett överskott från försäljningen. Eftersom beställaren är okänd skulle detta behöva göras genom att pengarna sätts ned hos en myndighet enligt 1927 års lag.

Enligt min mening bör man emellertid kunna skapa enklare regler för redovisningen i dessa praktiskt viktiga fall. Från försäljningspriset kommer i de flesta fall avdrag att göras för försäljningskostnaderna och näringsid-

karens eventuella fordran. Vad som härefter återstår bör i enkelhetens intresse – även om det överstiger 50 kronor – kunna tillfalla näringsidkaren.

Vad jag nu har sagt bör gälla bara då näringsidkaren på grund av det inlämningsförfarande han tillämpar eller av något annat skäl inte vet var beställaren kan anträffas och därför inte kan redovisa överskottet till denne. Om näringsidkaren däremot känner till beställarens namn och adress, bör han vara skyldig att skicka överskottet till denne.

2.8 Skadestånd

Mitt förslag: Om en näringsidkare uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter bestämmelserna i lagen, skall han ersätta skada som drabbar beställaren eller sakens ägare.

Promemorians förslag: Saknar motsvarighet till mitt förslag.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har berört frågan.

Skälen för mitt förslag: I 1950 års lag finns ingen uttrycklig regel om skadeståndsansvar för hantverkaren i fall då han har åsidosatt lagens bestämmelser och därigenom har vållat beställaren skada (jfr dock prop. 1950: 77 s. 29, 39 och 44). Enligt min mening är det av värde om den nya lagen innehåller en regel som klargör att en näringsidkare, som av uppsåt eller oaktsamhet åsidosätter lagens bestämmelser, skall ersätta skada som till följd härav drabbar beställaren eller sakens ägare. En fördel med att en sådan regel förs in i lagen är att näringsidkaren i förhållandet till en konsument inte kan friskriva sig från skadeståndsansvar.

2.9 Följändringar i annan lagstiftning

Enligt 16 kap. 6 § *utsökningsbalken* kan den som har mottagit egendom för förvaring i samband med avhysning göra sig av med egendomen, om den inte har hämtats senast tre månader efter avhysningen. Egendomen får då säljas eller, om den uppenbarligen saknar försäljningsvärde, bortskaffas. Beträffande bl. a. sättet för försäljningen och skyldigheten att redovisa eventuellt överskott hänvisas till 1950 års lag. Hänvisningen bör i stället avse motsvarande bestämmelser i den nya försäljningslagen.

Enligt 247 § *sjölagen (1891:35 s. 1)* får den som har annans fartyg i sin besittning med uppdrag att bygga, bygga om eller reparera det hålla kvar fartyget till säkerhet för fordran på grund av uppdraget. Retentionsrätten är förenad med rätt att sälja fartyget. I sistnämnda hänscende innehåller 247 § *sjölagen* en hänvisning till 1950 års lag. Denna hänvisning bör i stället avse försäljningslagen.

I 12 § lagen (1949:722) om pantlånerörelse finns en bestämmelse om att pantsättaren snarast möjligt skall underrättas genom rekommenderat brev, om den köpeskilling som erhålls vid pantförsäljning – efter avdrag för lånesumman, låneavgiften och försäljningskostnaden – lämnar ett överskott på minst tio kr. I konsekvens med vad som har förordats beträffande försäljningslagen bör beloppet höjas till femtio kr. Några andra sakliga ändringar i paragrafen bör enligt min mening inte göras i detta sammanhang.

Lagen (1970:980) om retentionsrätt för fordran hos hotellgäst innebär att den som tillhandahåller rum på hotell eller pensionat eller för tillfällig vistelse i annan lägenhet får hålla kvar resgods till säkerhet för fordran på ersättning för rummet eller för kost eller annan tjänst med anledning av vistelsen. När sex månader har förflutit sedan fordringen förföll till betalning, får den som tillhandahåller den tillfälliga bostaden sälja egendomen eller, om egendomen uppenbarligen saknar saluvärde, bortskafta den. Beträffande rätten att sälja och bortskafta egendomen hänvisar lagen till 2–6 §§ i 1950 års lag. När nu den lagen föreslås bli ersatt av den nya försäljningslagen bör hänvisningen i stället avse motsvarande bestämmelser i sistnämnda lag. Det saknas vidare skäl att i 1970 års lag ha en särskild sexmånadersfrist vid sidan av den frist på tre månader – eller i vissa fall ett år – som föreskrivs i försäljningslagen.

I 50 § andra stycket i den ännu inte antagna konsumenttjänstlagen finns en hänvisning till 1950 års lag. Denna hänvisning bör bytas ut mot en hänvisning till den nu föreslagna försäljningslagen.

2.10 Ikraftträdande m. m.

Den föreslagna försäljningslagen bör, liksom de föreslagna lagändringarna i övrigt, träda i kraft samtidigt med den nya konsumenttjänstlagen. I prop. 1984/85: 110 föreslås att den lagen skall träda i kraft den 1 januari 1986.

De nya försäljningsreglerna ger den som har mottagit annans egendom större möjligheter än f. n. att göra sig av med egendomen. Dessa nya regler bör emellertid inte gälla i fall då egendomen har mottagits före ikraftträdandet. I dessa fall bör alltså även i fortsättningen reglerna i 1950 års lag tillämpas. Att denna lag dock inte gäller egendom som har tagits emot för förvaring har sagts tidigare.

De föreslagna ändringarna i lagen om retentionsrätt för fordran hos hotellgäst och i sjölagen innebär att – i fråga om försäljning av resgods resp. fartyg – den nya försäljningslagens regler skall gälla i stället för såsom f. n. reglerna i 1950 års lag. I fråga om försäljning av resgods som en gäst har medfört före ikraftträdandet bör dock reglerna i 1950 års lag fortfarande gälla. På motsvarande sätt bör 1950 års lag tillämpas, om den som bygger, bygger om eller reparerar ett fartyg har fått fartyget i sin besittning före ikraftträdandet.

Den föreslagna ändringen i utsökningsbalken bör gälla endast i fall då någon efter ikraftträdandet i samband med avhysning har tagit emot egendom för förvaring. I fråga om ändringen i lagen om pantlånerörelse bör äldre bestämmelser gälla när panten har tagits emot före ikraftträdandet.

2.11 Kostnader och resursbehov

De föreslagna lagändringarna torde inte medföra några förändrade kostnader eller något utökat resursbehov för staten eller kommunerna. För näringsidkare medför förändringarna förenklingar och minskade kostnader för förvaring av egendomen.

3 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag om näringsidkares rätt att sälja saker som inte har hämtats,
 2. lag om ändring i utsökningsbalken,
 3. lag om ändring i sjölagen (1891: 35 s. 1),
 4. lag om ändring i lagen (1949: 722) om pantlånerörelse,
 5. lag om ändring i lagen (1970: 980) om retentionsrätt för fordran hos hotellgäst,
 6. lag om ändring i konsumenttjänstlagen (1985: 000).
- Förslagen bör fogas till regeringsprotokollet i detta ärende som *bilaga 4*.

4 Specialmotivering

4.1 Förslaget till lag om näringsidkares rätt att sälja saker som inte har hämtats

Inledande bestämmelser

1 §

En näringsidkare som i sin yrkesmässiga verksamhet har tagit emot en annans sak för att utföra arbete på saken eller för att förvara den får sälja saken enligt denna lag. Detsamma gäller beträffande en sak som näringsidkaren har tillverkat åt någon som till väsentlig del har tillhandahållit materialet till saken.

Om sakens ägare är försatt i konkurs, gäller i stället 73 § konkurslagen (1921: 225).

(Jfr 1 § i promemorians förslag)

Paragrafen bestämmer lagens tillämpningsområde.

Första stycket

För att lagen skall vara tillämplig förutsätts att den som har tagit emot saken är *näringsidkare*. När det gäller innebörden av denna term kan i huvudsak hänvisas till uttalandena i prop. 1984/85: 110 s. 141. Av vad som har anförts där framgår att termen skall fattas i vidsträckt mening. Den omfattar varje fysisk eller juridisk person som driver verksamhet av ekonomisk natur och av sådan karaktär att den kan betraktas som yrkesmässig. Detta innebär inte några större krav på verksamhetens omfattning. En person som på sin fritid mot ersättning tar emot andras saker för att t. ex. utföra arbete på dem bör sålunda betraktas som *näringsidkare* i lagens mening så snart det inte är fråga om bara något enstaka uppdrag. Om han på ett eller annat sätt marknadsför sina tjänster – t. ex. genom annonser, reklamblad eller anslag i bostadsområden – bör han regelmässigt betraktas som *näringsidkare*.

Ett ytterligare villkor för lagens tillämplighet är att saken har tagits emot inom ramen för näringsidkarens *yrkesmässiga verksamhet*. Detta villkor innebär att lagen inte gäller i fall då en person, som i och för sig är att betrakta som *näringsidkare*, tar emot en sak som tillhör en bekant eller annan under sådana förhållanden han därvid måste anses handla i sin egenskap av privatperson.

Beträffande näringsidkarens motpart har inga särskilda villkor angetts i paragrafen. Lagen är tillämplig oavsett vem som äger eller har överlämnat det föremål som näringsidkaren har tagit emot. Lagen kan alltså tillämpas i rättsförhållanden mellan konsumenter (privatpersoner) som uppdragsgivare och näringsidkare som uppdragstagare men också i fall där uppdragsgivaren eller sakens ägare är en näringsidkare som inom ramen för sin yrkesmässiga verksamhet lämnar in ett föremål till en annan näringsidkare eller där uppdragsgivaren är ett dödsbo eller annan juridisk person som inte driver näringsverksamhet.

Näringsidkaren skall ha tagit emot en annans *sak* för att lagen skall vara tillämplig. Härmed åsyftas sådana föremål som brukar betecknas som lösa saker eller lösöre. Exempel på detta är vardagliga föremål som möbler, hushållsapparater, kläder, bilar och båtar m. m. Till lösa saker räknas i rättslig mening även djur. Eftersom lagen skall vara tillämplig även i förhållandet mellan två näringsidkare kan lagen också komma att tillämpas beträffande komplicerade industriella maskiner såsom datorer, industrirobotar etc. Till lösa saker räknas vidare fartyg (se dock även 247 § sjölagen).

Att näringsidkaren skall ha tagit emot saken innebär att den skall ha överlämnats i hans besittning. Huruvida denna förutsättning är uppfylld får bedömas enligt allmänna grundsatser. Saken får i allmänhet anses vara i näringsidkarens besittning till dess att ägaren eller annan som har lämnat in den har hämtat den eller återfått den på annat sätt. Det saknar vid tillämpningen av denna bestämmelse betydelse om näringsidkaren i sin tur har

överlämnat saken exempelvis till någon annan näringsidkare för förvaring med anledning av att saken inte har hämtats av beställaren.

Enligt paragrafen skall saken ha tagits emot av näringsidkaren för arbete på den eller förvaring av den. Detta innebär att saken skall ha kommit i näringsidkarens besittning som ett led i ett *uppdrag* som avser just den ifrågavarande saken. Om en sak har blivit kvarglömd i en butik, på ett kontor eller i en restaurangtambur utan rockvaktmästare, gäller inte försäljningslagen utan lagen (1938:121) om hittegods (se 6 § i den lagen). Beträffande föremål som har tagits till vara på vissa fortskaffningsmedel finns särskilda bestämmelser (se promemorian s. 31 ff).

Kravet att besittningen skall vara grundad på ett uppdrag innebär att lagen inte kan tillämpas om en bil har forslats till en bilverkstad och lämnas kvar där utan verkstadens samtycke. Om bilen däremot lämnas in till verkstaden för undersökning av reparationsbehovet utan att sedan hämtas, kan lagen bli tillämplig. Ett vanligt fall är vidare att polismyndigheten lämnar in en stölskadad bil till verkstaden för förvaring till dess att ägaren hör av sig. Det torde då ofta få anses att polisen har handlat för ägarens räkning på sådant sätt att ett uppdragsförhållande uppkommit mellan denne och verkstaden (jfr SOU 1974:55 s. 172). För detta torde krävas att bilen representerar ett värde som inte obetydligt överstiger de beräknade reparationskostnaderna.

Med uttrycket *arbete* på saken avses att det skall vara fråga om ett materiellt (fysiskt) arbete som skall avsätta ett materiellt (fysiskt) resultat på saken. Exempel på detta är arbeten som avser ändring, reparation, underhåll och rengöring av saker. Att det skall vara fråga om arbete "på" saken bör inte hindra att lagen anses tillämplig även i fall då näringsidkaren exempelvis har tagit emot en sak för en förberedande undersökning angående omfattningen av eller kostnaden för en reparation. Däremot bör lagen inte anses tillämplig om uppdraget huvudsakligen innebär att saken skall testas eller värderas.

Även *tillverkning* av en sak faller in under lagen, dock under förutsättning att beställaren till väsentlig del har tillhandahållit materialet till saken (jfr 2 § köplagen). Detta framgår av andra meningen i detta stycke. I dessa fall kan näringsidkaren enligt lagen vara berättigad att sälja inte bara den färdigtillverkade saken utan också sådant material som beställaren har tillhandahållit men som ännu inte har använts för tillverkningen.

Lagen är vidare tillämplig när näringsidkaren har tagit emot saken för att förvara den. Med *förvaring* avses ett avtal som innebär att näringsidkaren tar på sig att för beställarens räkning förvara och vårda en sak så att denna sedermera kan återlämnas i samma skick som när den togs emot av näringsidkaren. Exempel på vanligt förekommande förvaringsavtal är sådana som gäller magasinering av möbler, sommarförvaring av pälsar, vinterförvaring av båtar, förvaring av kläder och andra föremål i restauranggarderober o. d. samt bagageförvaring som inte enbart utgör ett under-

ordnat moment i ett transportavtal.

Det kan någon gång vara svårt att skilja mellan avtal om förvaring och avtal om hyra av ett utrymme, t. ex. ett bankfack, ett garage eller ett magasin. Det som skiljer förvaring från hyra är att utrymmets ägare vid förvaring tar på sig ett ansvar att i vissa avseenden vårda och se till egendomen, medan hans skyldighet vid hyra inskränker sig till att hålla utrymmet i avtalsenligt skick. När det gäller den närmare gränsdragningen mellan dessa avtalstyper kan hänvisas till prop. 1984/85: 110 s. 148 f.

Som har berörts av ett par remissinstanser kan ett moment av förvaring utgöra en biförpliktelse för näringsidkaren enligt ett avtal som i huvudsak går ut på en annan prestation från näringsidkarens sida, t. ex. transport av gods. Avtalet bör då inte betraktas som ett sådant avtal om förvaring som åsyftas i paragrafen (jfr prop. 1984/85: 110 s. 150).

Som har anförts i avsnitt 2.4.1 i den allmänna motiveringen är det inte någon förutsättning för lagens tillämplighet att näringsidkaren har retentionsrätt för en fordran på den som beställt arbetet eller förvaringen.

Andra stycket

Enligt 73 § konkurslagen (1921: 225) får den som har en sak "såsom pant eller eljest under panträtt i handom" ombesörja försäljning av saken om dess ägare är försatt i konkurs. Bestämmelsen är enligt 195 § konkurslagen tillämplig även när en borgenär har retentionsrätt i lös egendom. Förutsättningarna för försäljningsrätten enligt konkurslagen och reglerna i övrigt om försäljningen skiljer sig i flera avseenden från dem som gäller enligt denna lag. Bl. a. gäller att försäljning får ske endast om inte konkursförvaltaren efter hembud vill lösa panten samt att försäljning alltid skall ske på offentlig auktion (utom i fråga om vissa värdepapper).

I de fall då sakens ägare är försatt i konkurs tar försäljningsreglerna i konkurslagen över reglerna i förevarande lag. En erinran om detta har tagits in i detta stycke.

2 §

Bestämmelserna i denna lag får inte frångås till nackdel för en konsument som har beställt arbetet eller förvaringen huvudsakligen för enskilt ändamål.

(Jfr 11 § i promemorians förslag)

Paragrafen innebär att lagens bestämmelser, till skillnad från vad som anses gälla enligt 1950 års lag, är tvingande i vissa partsförhållanden. Som framgår av 1 § är lagens tillämpningsområde inte inskränkt till rättsförhållanden mellan näringsidkare och konsumenter. Av förevarande paragraf följer emellertid att lagen är tvingande till konsumentens förmån i dessa relationer. I andra rättsförhållanden är lagen däremot dispositiv.

Begreppet *konsument* har här samma innebörd som i andra lagar på konsumentskyddets område. Det syftar alltså på en enskild fysisk person

som uppträder i sin egenskap av privatperson. Denna precisering av konsumentbegreppet framgår av tillägget att arbetet eller förvaringen skall ha beställts huvudsakligen för enskilt ändamål. När det gäller ytterligare frågor rörande konsumentbegreppet kan här hänvisas till prop. 1984/85: 110 s. 139 f., 344 f. och 370 f.

Att bestämmelserna i lagen är tvingande till konsumentens förmån innebär att parterna inte i förväg med giltig verkan kan avtala om sådana avvikelser från bestämmelserna som är till nackdel för konsumenten (jfr prop. 1984/85: 110 s. 156 med hänvisningar till andra propositioner). Där emot finns det inget hinder mot avtal som är förmånligare för konsumenten än som följer av lagens regler.

Förutsättningar för rätten att sälja saken

3 §

En sak som inte har hämtats får säljas under förutsättning att

1. uppdraget har slutförts eller avtalet har upphört att gälla,
2. den som har beställt arbetet eller förvaringen (beställaren) därefter har anmanats att hämta saken och i anmaningen har upplysts om att saken annars kan komma att säljas efter viss tid, minst tre månader från anmaningen, samt
3. den tid som har angetts i anmaningen har löpt ut.

Om näringsidkaren har en fordran på beställaren för sitt arbete på saken eller för förvaringen av den, skall det av anmaningen framgå vilket belopp som skall betalas.

(Jfr 2 § i promemorians förslag)

I paragrafen anges förutsättningarna för rätten att sälja saken. I 4–6 §§ finns dock vissa undantag. I 4 § anges när försäljning får ske utan att beställaren dessförinnan har anmanats att hämta saken. De båda andra paragraferna reglerar vissa hinder för försäljningen.

Förevarande paragraf har sin motsvarighet i 2 § första stycket i 1950 års lag.

Första stycket

En första förutsättning för rätten att sälja saken är att *näringsidkarens uppdrag har slutförts* eller att avtalet har upphört att gälla. När det gäller arbete på en lös sak innebär kravet att uppdraget skall vara slutfört i allmänhet att det avtalade arbetet – reparationen e. d. – skall vara utfört och saken färdig att hämtas. Om parterna har kommit överens om någon viss tidpunkt då saken efter avslutat arbete skall hämtas av beställaren, får uppdraget i paragrafens mening anses slutfört när denna tidpunkt har inträtt. Det vanligaste torde emellertid vara att parterna har angett en tidpunkt för avhämtning av föremålet utan att beställaren är skyldig att hämta det på den angivna tidpunkten. Även i sådana fall får uppdraget anses slutfört i paragrafens mening så snart arbetet utförts och den angivna tidpunkten har inträtt. Det krävs alltså inte att det föreligger något dröjs-

mål på konsumentens sida. En annan sak är att näringsidkaren i praktiken inte lär komma att anmana beställaren att hämta saken förrän det har gått en viss tid efter den angivna tidpunkten.

Som har berörts i specialmotiveringen till 1 § är lagen tillämplig även när uppdraget har begränsats till att gälla en förberedande undersökning för att utreda omfattningen av eller kostnaden för ett arbete. Om beställaren inte hör av sig när uppdraget har slutförts, står det alltså näringsidkaren fritt att anmana denne att hämta saken och upplysa denne om att saken annars kan komma att säljas.

Om näringsidkaren har tagit emot saken för att förvara den, blir det i första hand av betydelse hur förvaringstiden har bestämts. Skall förvaringen enligt avtalet ske under en viss bestämd tid, får uppdraget anses slutfört efter utgången av denna tid. Den omständigheten att näringsidkaren är skyldig att ta viss vård om saken även efteråt påverkar inte detta förhållande.

Om parterna inte har kommit överens om någon bestämd tid för förvaringen, torde avtalet enligt allmänna grundsatser gälla tills vidare. Avtalet gäller då till dess att det har sagts upp av någon av parterna och ev. skälig uppsägningstid har löpt ut. I dessa fall får näringsidkarens uppdrag alltså anses slutfört först efter utgången av uppsägningstiden.

Som framgår av lagtexten kan näringsidkaren vara berättigad att sälja saken trots att uppdraget inte har kommit att slutföras i enlighet med det träffade avtalet. Detta gäller i fall då *avtalet har upphört att gälla*. Ett exempel på detta är att den som lämnat in saken för reparation avbeställer arbetet innan det är utfört. Om saken då inte hämtas kan näringsidkaren alltså vara berättigad att sälja saken enligt lagen. Andra exempel är att avtalet har hävts av näringsidkaren därför att beställaren inte erlägger överenskomna delbetalningar under arbetets gång eller därför att beställaren inte lämnar anvisningar om arbetets utförande till näringsidkaren (jfr 6, 45 och 46 §§ i den föreslagna konsumenttjänstlagen).

En andra förutsättning för att saken skall få säljas är att *beställaren har anmanats att hämta saken*. I anmaningen skall beställaren upplysas om att saken kan komma att säljas efter en viss tid, om saken inte hämtas. Näringsidkaren får själv bestämma hur lång tid beställaren skall få på sig. Tiden måste dock vara minst tre månader efter anmaningen.

Anmaningsskyldigheten anses enligt allmänna grundsatser fullgjord först när meddelandet har kommit beställaren till handa. En särskild hjälpregel har dock tagits in i 11 §, enligt vilken skyldigheten anses fullgjord redan då anmaningen har avsänts i rekommenderat brev under den adress som beställaren har uppgett eller som är känd för näringsidkaren.

Att saken i vissa fall får säljas utan att näringsidkaren har anmanat beställaren att hämta saken framgår av 4 §.

En tredje förutsättning enligt paragrafen för att saken skall få säljas är att *den tid som har angetts i anmaningen har löpt ut*. Om det i anmaningen har

angetts en längre tid än den minimitid på tre månader som föreskrivs i förevarande paragraf, skall näringsidkaren givetvis avvakta att denna längre tidsfrist går till ända. Skulle beställaren vända sig till näringsidkaren för att få ut saken efter tidsfristen men innan saken har hunnit säljas, har näringsidkaren inte rätt att sälja saken. Detta följer av att paragrafen bara gäller saker "som inte har hämtats". För att beställaren skall få ut saken kan han emellertid bli skyldig att betala de kostnader som näringsidkaren har haft för anmaningsförfarandet.

Andra stycket

Som har berörts i andra sammanhang kan lagen tillämpas vare sig näringsidkaren har en fordran på beställaren eller ej. Om det föreligger en fordran, skall det enligt bestämmelsen i detta stycke framgå av anmaning- en vilket belopp som skall betalas.

4 §

Saken får säljas utan att beställaren har anmanats att hämta den, om

1. ett år har förflutit efter det att uppdraget har slutförts eller avtalet har upphört att gälla, samt
2. sakens försäljningsvärde uppenbarligen understiger en hundradel av basbeloppet enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring.

(Jfr 7 § i promemorians förslag)

Paragrafen innebär att försäljning av saken under vissa förutsättningar får ske utan att näringsidkaren har anmanat beställaren att hämta saken. Den första förutsättningen för detta är att *ett år har förflutit efter det att uppdraget har slutförts eller avtalet har upphört att gälla*. Utgångspunkten för beräkningen av tiden är densamma som i 3 § (se specialmotiveringen till den paragrafen). Om beställaren efter det att tiden gått ut men innan saken har hunnit säljas kontaktar näringsidkaren för att hämta saken, är näringsidkaren givetvis inte berättigad att sälja den (jfr specialmotiveringen till 3 §).

En andra förutsättning för rätten att sälja saken utan att först anmana beställaren är att *sakens försäljningsvärde uppenbarligen understiger en hundradel av basbeloppet* enligt lagen om allmän försäkring, dvs. f. n. 218 kr. Med försäljningsvärde avses sakens pris utan hänsyn till eventuella avdrag för försäljningskostnader. Det är basbeloppet det år som försäljningen sker som man skall utgå från.

Den näringsidkare som vill tillämpa denna undantagsbestämmelse måste före försäljningen bedöma vilket försäljningsvärde saken kan ha. Eftersom emellertid värdet *uppenbarligen* skall understiga det angivna beloppet torde detta knappast behöva medföra några större svårigheter. Så snart frågan är tveksam bör näringsidkaren för att vara på den säkra sidan sända en anmaning till beställaren att hämta saken.

Att saken får säljas med stöd av förevarande paragraf inverkar i princip

inte på sättet för försäljningen. Vare sig saken säljs enligt huvudregeln i 3 § efter anmaning till beställaren eller saken säljs med stöd av förevarande paragraf är näringsidkaren alltså skyldig att följa bestämmelserna i 7 § om hur försäljningen skall äga rum. Den skillnaden föreligger dock att näringsidkaren inte är skyldig att underrätta beställaren eller sakens ägare om tid och plats för offentlig auktion, om försäljningen sker med stöd av förevarande paragraf. Även när det gäller den efterföljande redovisningen till beställaren m. m. får det betydelse om försäljningen sker med stöd av förevarande paragraf (se 10 §).

5 §

Om en fråga som rör avtalet om arbetet eller förvaringen prövas av domstol eller av skiljemän, får saken inte säljas förrän en skäligen tid har förflutit efter det att tvisten har slutligt avgjorts. Om en sådan fråga prövas av allmänna reklamationsnämnden, får saken inte säljas förrän en skäligen tid har förflutit efter nämndens beslut i frågan.

(Jfr 3 § i promemorians förslag)

Bestämmelsen innebär ett hinder för näringsidkaren att sälja saken i vissa fall när det föreligger tvist mellan honom och beställaren. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak 3 § i 1950 års lag.

Bestämmelsen innebär att tvisten, för att få den angivna verkan, skall röra avtalet om arbetet eller förvaringen. Härmed avses inte bara sådana frågor som påverkar rätten att sälja saken, t. ex. huruvida uppdraget är slutfört, utan varje fråga rörande tillämpningen av det avtal om arbete eller förvaring som träffats mellan parterna. De tvister som är av störst praktisk betydelse torde vara de som gäller beställarens betalningsskyldighet.

För att hinder mot att sälja saken skall föreligga är det inte tillräckligt att det råder tvist mellan parterna rörande en fråga av det angivna slaget. Det krävs också att tvisten prövas av domstol eller av skiljemän.

Hindret mot försäljning kvarstår i dessa fall till dess att en skäligen tid har förflutit efter det att tvisten slutligt avgjorts, vare sig detta sker genom dom som vunnit laga kraft eller genom förlikning mellan parterna. Vad som utgör skäligen tid får bedömas från fall till fall med beaktande av att beställaren skall ges rimligt rådrum att lösa ut saken sedan tvisten har lösts. Denna frist får betydelse i de fall där näringsidkaren tidigare har anmanat beställaren att inom viss tid hämta saken och den angivna tidsfristen har löpt ut eller håller på att löpa ut.

Hinder mot försäljning kan också föreligga, om en fråga av det angivna slaget prövas av allmänna reklamationsnämnden. Hindret kvarstår då till dess att skäligen tid har förflutit efter nämndens beslut i frågan. Denna frist ger möjlighet för beställaren att efter nämndens beslut antingen hämta ut saken eller väcka talan i tvisten vid domstol. I det senare fallet kommer därefter hinder mot försäljning i stället att föreligga enligt paragrafens första mening.

6 §

Om näringsidkaren känner till eller har anledning att anta att någon annan än beställaren är ägare till saken, får försäljning äga rum endast om ägaren i god tid före försäljningen har underrättats om att saken kan komma att säljas och efter vilken tid detta kan ske.

(Jfr 5 § i promemorians förslag)

I paragrafen finns regler till skydd för sakens ägare, när denne är en annan än beställaren. Paragrafen innebär bl. a. att saken i dessa fall inte får säljas utan att ägaren dessförinnan har underrättats om detta.

Underrättelseskyldigheten enligt första meningen gäller såväl när näringsidkaren *känner till* som när han *har anledning att anta* att beställaren inte äger saken. Vilka krav som i subjektivt hänseende bör ställas på näringsidkaren får avgöras med ledning av vad som gäller beträffande godtrosvörvärv (se SOU 1984: 16 s. 73 ff). Vanligen torde näringsidkaren kunna utgå från att den som har lämnat in saken också äger denna, såvida inte vederbörande talar om att han inte äger saken eller detta tydligt framgår på annat sätt. I vissa fall kan dock omständigheterna ge anledning till misstanke om att det är någon annan än beställaren som äger saken. När det gäller egendom som registreras offentligt bör näringsidkaren i allmänhet anses skyldig att före försäljningen kontrollera att den som i egenskap av beställare har anmanats att hämta saken också är dess registrerade ägare. Detta gäller t. ex. bilar.

Det saknar betydelse vid vilken *tidpunkt* näringsidkaren får kännedom eller misstanke om att beställaren inte äger saken. Den principiella skyldigheten att underrätta sakens ägare föreligger alltså oavsett om näringsidkaren redan när han mottog saken fick kännedom eller misstanke om det rätta förhållandet eller om detta inträffade först efter det att arbetet utförts e. d. En annan sak är att det enligt allmänna grundsatser i regel endast är i det senare fallet som näringsidkaren har rätt att gentemot sakens ägare hålla kvar saken till säkerhet för sin fordran för arbetet e. d. (se avsnitt 2.4.6).

Som redan har framhållits innebär bestämmelsen att saken inte får säljas utan att ägaren först har underrättats om detta. Det följer härav att näringsidkaren inte har någon möjlighet att sälja saken enligt lagen om han inte vet vem ägaren är och var denne kan nås.

Att underrättelsen skall lämnas till ägaren *i god tid före försäljningen* innebär att ägaren skall ges rimliga möjligheter att ingripa för att skydda sina intressen. Vilken tidsfrist som här bör krävas får bedömas från fall till fall.

Skyldigheten att underrätta ägaren enligt förevarande paragraf har inga undantag. Den gäller, till skillnad från vad som föreslagits i promemorian, även i fall då sakens värde uppenbarligen understiger en procent av basbeloppet och saken alltså kan få säljas utan att näringsidkaren först har anmanats beställaren att hämta saken.

Av 11 § följer motsatsvis ett krav på att underrättelsen till ägaren enligt förevarande paragraf skall ha kommit ägaren till handa. Näringsidkaren anses alltså inte ha fullgjort sin skyldighet redan genom att sända underrättelsen i rekommenderat brev under den adress som beställaren kan ha uppgett eller som är känd för näringsidkaren.

Sättet för försäljningen m. m.

7 §

Försäljningen skall göras med omsorg och med beaktande av beställarens och ägarens intressen. Den får ske under hand eller på offentlig auktion.

Om näringsidkaren avser att sälja saken på offentlig auktion, skall beställaren och ägaren i god tid dessförinnan underrättas om tid och plats för auktionen, såvida inte försäljningen sker med stöd av 4 §.

(Jfr 4 § i promemorians förslag)

Bestämmelserna i denna paragraf anger på vilket sätt försäljningen skall ske. Att näringsidkaren i vissa fall – liksom enligt 1950 års lag – har rätt att bortskaffa saken i stället för att sälja den följer av regeln i 8 §.

Första stycket

Bestämmelserna i detta stycke innebär att försäljningen alltid skall ske med omsorg och med beaktande av beställarens och ägarens intressen men att näringsidkaren själv får avgöra om försäljningen skall ske under hand eller på offentlig auktion. Några detaljerade regler för vilket försäljnings sätt som bör väljas har alltså inte ställts upp, utan det avgörande är om näringsidkaren i det enskilda fallet har förfarit med tillbörlig omsorg. Kravet på omsorg får emellertid något olika innebörd beroende på om saken säljs under hand eller på offentlig auktion.

Det kan antas att *försäljning under hand* kommer att bli det i praktiken vanligaste försäljningssättet. Vid en sådan försäljning är det framför allt av betydelse vilket ekonomiskt resultat försäljningen ger. Frågan är alltså om näringsidkaren uppnår ett försäljningspris som överensstämmer med vad som kan antas vara sakens verkliga försäljningsvärde. Vid en jämförelse av detta slag måste man dock självfallet beakta att inte varje underskridande av det antagna försäljningsvärdet innebär att aktsamhetskravet har åsidosatts. Detta följer redan av att det antagna försäljningsvärdet i allmänhet inte kan fastställas exakt. Underskridandet av detta värde måste inte minst av detta skäl framstå som klart för att man skall kunna slå fast att försäljningen inte har skett med tillbörlig omsorg.

Även om saken inte har sålts till underpris kan aktsamhetskravet i vissa fall tänkas ha blivit åsidosatt. Förutsättningen för detta är att näringsidkaren har lagt ner omotiverat stora kostnader för att få försäljningen till stånd. Som exempel på detta kan anges kostnader för tidningsannonser som är onödigt vidlyftiga i förhållande till sakens värde.

Har näringsidkaren sålt saken till ett pris som ligger klart under sakens försäljningsvärde, torde han för att undgå skadeståndsansvar enligt denna lag behöva visa att han inte har åsidosatt aktsamhetskravet (jfr 12 §). Detsamma gäller om nettoinkomsten av försäljningen är klart lägre än som normalt skulle kunna påräknas.

Det är dock inte alltid som en underhandsförsäljning är möjlig eller passande för en enskild näringsidkare. Om denne då väljer att sälja saken på *offentlig auktion*, kan det inte ställas ett aktsamhetskrav av alldeles samma innebörd som beträffande underhandsförsäljning. Kravet på aktsamhet bör som regel anses uppfyllt, även om försäljningen på offentlig auktion har lett till ett ogynnsamt resultat. En förutsättning för detta är dock att de yttre formerna för auktionen fyller rimliga anspråk. Om det föreligger påtagliga brister i sättet att offentliggöra auktionen eller när det gäller valet av tid och plats för auktionen, har aktsamhetskravet inte uppfyllts. För att åsidosättandet av aktsamhetskravet i ett sådant fall skall bli av betydelse krävs dock givetvis att försäljningen har lett till ett ekonomiskt resultat som är klart sämre än det som rimligen kunnat påräknas.

Andra stycket

Bestämmelserna i detta stycke innebär att näringsidkaren skall underrätta beställaren och sakens ägare om tid och plats för offentlig auktion. Underrättelseskyldigheten syftar till att ge beställaren och ägaren möjlighet att bevaka sina intressen vid försäljningen, exempelvis genom att ropa in saken. Beträffande skyldigheten att underrätta beställaren gäller enligt 11 § att den skall anses fullgjord genom att underrättelsen har sänts i rekommenderat brev under den adress som beställaren har uppgett eller som är känd för näringsidkaren. Som framgår av 11 § gäller dock denna regel inte beträffande underrättelse till sakens ägare, om denne är någon annan än beställaren. Skälen för denna ordning har berörts i avsnitt 2.4.6.

Underrättelseskyldigheten enligt andra stycket gentemot beställaren och sakens ägare gäller inte i fall då näringsidkaren avser att sälja saken med stöd av 4 §, dvs. utan att beställaren först har anmanats att hämta saken. Undantaget från underrättelseskyldigheten gäller alltså under förutsättning bl. a. att sakens värde uppenbarligen understiger en hundradel av basbeloppet.

8 §

Om förutsättningarna för försäljning är uppfyllda men saken uppenbarligen saknar försäljningsvärde, får den bortskaffas i stället för att säljas.

(Jfr 9 § i promemorians förslag)

Det sakliga innehållet i denna paragraf motsvarar vad som gäller enligt 1950 års lag.

För rätten att bortskaffa saken krävs att förutsättningarna för försäljning

är uppfyllda. Som har anförts i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.6) innebär detta att näringsidkaren antingen skall ha anmanat beställaren att hämta saken enligt bestämmelserna i 3 § eller också att den tid som anges i 4 § har löpt ut. Näringsidkaren kan alltså välja mellan dessa förfaranden. Att förutsättningarna för försäljning skall vara uppfyllda innebär vidare att det inte får föreligga en sådan tvist mellan parterna som avses i 5 §. Saken får inte heller bortskaffas utan att näringsidkaren först har underrättat ägaren, om denne är en annan än beställaren (se 6 §).

Vid bedömningen av om en sak *uppenbarligen saknar försäljningsvärde* skall hänsyn endast tas till försäljningspriset. Kostnaderna för försäljningen skall således inte beaktas när det skall avgöras om saken uppenbarligen saknar försäljningsvärde. En motsatt ståndpunkt skulle ha kunnat medföra att även värdefulla föremål kunde bortskaffas, om försäljningen på grund av föremålets speciella slag inte kunde genomföras utan avsevärda försäljningskostnader.

Sakens försäljningsvärde skall avgöras med hänsyn till det skick som saken har när den skall säljas. Det innebär att en sak som har lämnats in för reparation skall värderas till det värde den har efter reparationen, om denna har utförts.

Redovisning till beställaren m. m.

9 §

Har näringsidkaren en förfallen fordran på beställaren för arbetet eller förvaringen, får han täcka sin fordran med vad som inflyter från försäljningen. Om saken enligt denna lag har sålts eller bortskaffats utan att beställaren har anmanats att hämta den, upphör näringsidkarens fordran på beställaren även till den del hans fordran inte täcks av försäljningspriset.

(Jfr 1 och 10 §§ i promemorians förslag)

Bestämmelsen i första meningen avser att tillgodose ett av de huvudsakliga syftena med lagen, nämligen att näringsidkaren skall kunna få ut sin fordran för arbetet e. d. ur köpeskillingen. Eftersom det emellertid inte är någon förutsättning för rätten att sälja saken att det föreligger en sådan fordran har avräkningsrätten enligt förevarande paragraf angetts gälla bara i de fall då en sådan fordran föreligger.

För att näringsidkaren skall ha rätt att täcka sin fordran med köpeskillingen måste fordran vara *förfallen* till betalning. Denna förutsättning är normalt uppfylld eftersom beställaren är skyldig att betala vid anfordran sedan uppdraget har slutförts, om inte annat följer av avtalet mellan parterna. Kravet att näringsidkarens fordran skall vara förfallen får därför självständig betydelse endast i de fall då näringsidkaren har lämnat anstånd med betalningen, så att denna enligt avtalet helt eller delvis skall erläggas efter det att uppdraget har slutförts och saken har avhämtats. Näringsidkaren kan då enligt lagen vara berättigad att sälja saken om den inte hämtas

av beställaren (jfr specialmotiveringen till 3 §), men han har alltså enligt förevarande paragraf inte rätt att ur köpeskillingen ta ut mer än som motsvarar den del av hans fordran som enligt avtalet har förfallit till betalning.

Näringsidkarens fordran skall vara förfallen till betalning vid tidpunkten för redovisningen. Med hänsyn till föreskriften i 10 § att ett eventuellt överskott "utan dröjsmål" skall översändas till beställaren måste näringsidkarens fordran, för att kunna avräknas, vara förfallen till betalning vid tidpunkten för försäljningen eller i nära anslutning till denna.

För att få avräknas mot försäljningspriset för saken skall fordringen enligt bestämmelsen avse *arbetet eller förvaringen*. En fordran som inte har något samband med det aktuella uppdraget – den avser exempelvis arbete på något annat föremål som beställaren har lämnat in – får alltså inte avräknas. Detsamma gäller om näringsidkarens fordran hänför sig till ett tidigare utfört uppdrag avseende den aktuella saken (jfr prop. 1984/85: 110 s. 328 f.).

Enligt bestämmelsen i paragrafens andra mening *upphör näringsidkarens fordran* i vissa fall även till den del den inte täcks av vad som inflyter från en eventuell försäljning av saken. Så är fallet om saken med stöd av lagen har sålts eller bortsköpts utan att beställaren har anmanats att hämta den. Som framgår av 4 § får näringsidkaren gå till väga på det sättet endast när saken har ett obetydligt värde och ett år har förflutit från det att uppdraget har slutförts. Att fordringen upphör i sin helhet, dvs. även till den del den överstiger försäljningssumman, kan sägas vara det pris näringsidkaren får betala för att anlita det enklare förfarandet. Det står honom nämligen fritt att i stället sälja eller bortsöka saken efter att ha anmanat beställaren enligt 3 §. Han har då rätt att kräva beställaren på hela fordringen.

10 §

Om försäljningspriset efter avdrag för försäljningskostnaderna överstiger näringsidkarens fordran, skall näringsidkaren utan dröjsmål betala ut överskottet till beställaren.

Första stycket gäller inte om beloppet betalas till någon annan som har bättre rätt till det eller om beloppet sätts ned enligt lagen (1927: 56) om nedsättning av pengar hos myndighet.

Första stycket gäller inte heller om näringsidkaren enligt denna lag har sålt saken utan att beställaren har anmanats att hämta den och näringsidkaren inte vet var beställaren kan anträffas eller om beloppet understiger femtio kronor. I dessa fall tillfaller överskottet näringsidkaren.

(Jfr 8 § i promemorians förslag)

Paragrafens två första stycken har samma sakliga innehåll som 6 § i 1950 års lag. Tredje stycket innehåller nya bestämmelser om näringsidkarens redovisningsskyldighet i fall då överskottet från försäljningen är obetydligt.

Första stycket

Med försäljningskostnader avses i bestämmelsen alla särskilda utgifter som näringsidkaren har haft för försäljningen och som ter sig rimliga med hänsyn till det aktsamhetskrav som gäller för försäljningen (se specialmotiveringen till 7 §). Vad kostnaderna avser blir givetvis beroende på försäljningssättet. Kostnaderna kan avse exempelvis transport av saken, annonser, kungörelse m. m. vid offentlig auktion samt arvode till någon som har anlåtats för värdering av saken. Som försäljningskostnad bör också anses den mervärdeskatt som kan belöpa på försäljningspriset.

Utöver skyldigheten enligt denna paragraf att betala ut ett eventuellt överskott till beställaren har näringsidkaren enligt allmänna grundsatser skyldighet att – oavsett om försäljningen har gett något överskott eller ej – på anfordran närmare redogöra för försäljningens resultat och för vad som har använts av försäljningssumman för att täcka näringsidkarens fordran och hans utgifter för försäljningen.

Andra stycket

De angivna undantagen från näringsidkarens skyldighet att betala ut överskottet till beställaren överensstämmer med vad som gäller enligt 6 § i 1950 års lag.

Tredje stycket

Första meningen innehåller två nya undantag från huvudregeln att ett överskott från försäljningen utan dröjsmål skall betalas ut till beställaren. Det ena undantaget gäller fall då näringsidkaren enligt lagen har *sålt saken utan att beställaren har anmanats att hämta den*. Härmed avses sådana fall då sakens försäljningsvärde understiger en hundradel av gällande basbelopp och försäljningen har skett med stöd av 4 §. Det är inte tillräckligt att förutsättningarna för försäljning enligt den paragrafen är uppfyllda. Det krävs också att försäljningen faktiskt har ägt rum utan föregående anmaning.

Vidare krävs att *näringsidkaren inte vet var beställaren kan anträffas*. Detta krav är uppfyllt vare sig det är beställarens namn eller beställarens adress som näringsidkaren inte känner till. Möjligheten enligt förevarande bestämmelse att slippa redovisa ett överskott från en försäljning är avsedd för näringsidkare som verkar i branscher där det inlämnade föremålets värde är obetydligt och som därför tillämpar ett inlämningsförfarande med numrerade kvitton eller liknande. Om en näringsidkare, som tillämpar ett sådant förfarande, i ett speciellt fall råkar känna till beställarens namn och adress är näringsidkaren dock skyldig att redovisa beloppet till denne.

Ett överskott som *understiger femtio kronor* behöver inte heller betalas ut till beställaren. Detta undantag från redovisningsskyldigheten gäller oavsett den sålda sakens värde och oavsett om försäljningen har skett efter föregående anmaning eller ej.

Andra meningen i förevarande stycke innebär att ett försäljningsöverskott, som enligt första meningen inte behöver betalas ut till beställaren, i stället *tillfaller näringsidkaren*. Detta gäller alltså dels i fall då försäljningen har skett med stöd av 4 § och näringsidkaren inte vet var beställaren kan anträffas, dels i fall då överskottet – vare sig försäljningen har skett med stöd av 3 eller 4 § – understiger femtio kronor. Att det överskjutande beloppet tillfaller näringsidkaren har den praktiska innebörden att rättsförhållandet mellan näringsidkaren och beställaren är definitivt avslutat och att näringsidkaren därefter inte behöver reservera medel för en redovisningsskuld till beställaren. Däremot gäller även i denna situation att näringsidkaren är skyldig att på anfordran redogöra för försäljningens resultat och för vad som har använts för att täcka näringsidkarens fordran m. m. (jfr specialmotiveringen till paragrafens första stycke).

Övriga bestämmelser

11 §

Näringsidkarens skyldighet att anmana eller underrätta beställaren enligt 3 respektive 7 § skall anses fullgjord, om anmaningen eller underrättelsen har sänts i rekommenderat brev under den adress som beställaren har uppgett eller som är känd för näringsidkaren.

(Jfr 6 § i promemorians förslag)

Bestämmelsen motsvarar i huvudsak 2 § andra stycket i 1950 års lag. Bestämmelsen avser dock inte bara anmaningsskyldigheten enligt 3 §. Även underrättelsen till beställaren om tid och plats för auktion enligt 7 § anses fullgjord om den har sänts i rekommenderat brev till beställarens adress. Det bör anmärkas att den lättnad som bestämmelsen innebär för näringsidkaren bara gäller i förhållande till beställaren. Meddelanden som näringsidkaren avsänder till sakens ägare i fall då denne är en annan än beställaren omfattas alltså inte av bestämmelsen.

Om näringsidkaren sänder brevet till den adress som beställaren har uppgett, kan det inte i efterhand göras gällande att brevet har sänts under fel adress. Om näringsidkaren däremot använder sig av någon annan adress, bär näringsidkaren risken för att denna senare visar sig ha varit felaktig.

12 §

Om näringsidkaren uppsåtligen eller av oaktsamhet åsidosätter bestämmelserna i denna lag, skall han ersätta skada som till följd av detta drabbar beställaren eller sakens ägare.

(Paragrafen saknar motsvarighet i promemorians förslag)

Den skadeståndsgrundande handlingen har i paragrafens första mening beskrivits som ett *åsidosättande av bestämmelserna i lagen*. Det följer härav att skadeståndsansvaret kan aktualiseras i situationer av flera slag.

En huvudgrupp av fall är de som kännetecknas av att näringsidkaren har sålt eller bortskaffat saken utan att förutsättningarna enligt lagen är uppfyllda. Näringsidkaren har exempelvis avsiktligt eller av förbiseende underlåtit att anmana beställaren före försäljningen. I uppsåtliga fall kan sådant handlande vara straffbart enligt någon av bestämmelserna i 10 kap. brottsbalken. En annan huvudgrupp av skadeståndsgrundande handlingar är de där näringsidkaren har åsidosatt aktsamhetskravet enligt 7 §, t. ex. genom att vid försäljning under hand sälja saken till ett alltför lågt pris eller genom att sälja saken på en offentlig auktion som anordnats på sådant sätt att man kan utgå från att försäljningspriset har blivit sämre än vad det skulle ha kunnat bli vid en auktion som har anordnats med större omsorg.

För att åsidosättandet av lagens bestämmelser skall föranleda skadeståndsansvar för näringsidkaren krävs att åsidosättandet har skett *uppsåtligt eller av oaktsamhet*. Bevisbördan för detta ligger i princip på beställaren. Det lär emellertid inte kunna ställas några höga krav på denne i detta hänseende. Näringsidkaren torde i allmänhet, för att undgå skadeståndsansvar, behöva göra sannolikt att åsidosättandet av lagens bestämmelser inte skett genom någon försummelse från hans sida. Och om en sak har sålts till för lågt pris, torde näringsidkaren för att undgå skadeståndsansvar behöva visa att han inte åsidosatt aktsamhetskravet. Detsamma bör gälla om nettoinkomsten av försäljningen är klart lägre än som normalt skulle kunna påräknas.

När det gäller *skadeståndsskyldighetens omfattning* innebär paragrafen att näringsidkaren i princip är skyldig att ersätta beställaren för hela den skada som denne visar sig ha lidit på grund av åsidosättandet av lagens bestämmelser. För ersättningsskyldigheten gäller dock sådana begränsningar som följer av allmänna skadeståndsrättsliga principer, bl. a. att det måste föreligga s. k. adekvat kausalitet mellan den skadeståndsgrundande handlingen och skadan. Även vid beräkningen av skadeståndets storlek får man tillämpa allmänna skadeståndsrättsliga grundsatser. Detta torde i huvudsak innebära att man skall jämföra beställarens ekonomiska ställning sådan den skulle ha varit om den skadeståndsgrundande handlingen inte ägt rum och sådan den faktiskt har blivit.

Några särskilda bestämmelser om *jämkning* av skadeståndet har inte förts in i lagen. Sådana bestämmelser finns i 6 kap. 1 och 2 §§ skadeståndslagen (1972: 207). Dessa innebär bl. a. att skadeståndet kan jämkas efter vad som är skäligt när medvällande föreligger på den skadelidandes sida samt när skyldigheten att utge skadestånd är oskäligt betungande med hänsyn till den skadeståndsskyldiges ekonomiska förhållanden. Dessa bestämmelser är i och för sig tillämpliga även i förevarande sammanhang. I praktiken torde det dock endast undantagsvis komma att föreligga sådana omständigheter att jämkning av skadeståndet ter sig motiverad.

Övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986. Den gäller dock inte i fall då näringsidkaren före ikraftträdandet har tagit emot en annans sak för att utföra arbete på saken eller för att förvara den eller har tagit emot material för att tillverka en sak av det.

Genom lagen upphävs lagen (1950: 104) om rätt för hantverkare att sälja gods som ej avhämtats. Den gamla lagen gäller dock fortfarande i fall då en hantverkare före den 1 januari 1986 har tagit emot en annans sak för att utföra arbete på den.

Om en näringsidkare före ikraftträdandet har tagit emot en sak för att utföra arbete på den eller förvara den, skall den nya lagen inte tillämpas. Motsvarande gäller även i tillverkningsfallet. Om mottagandet har skett i sådant syfte spelar det ingen roll om själva avtalet om arbetet eller förvaringen har ingåtts före eller efter ikraftträdandet.

När den nya lagen träder i kraft ersätter den i princip 1950 års lag. I fall då en sak har tagits emot före ikraftträdandet skall dock 1950 års lag tillämpas. Denna lag gäller emellertid bara när näringsidkaren har mottagit saken för att utföra arbete på den och inte, som den nya lagen, också vid avtal om förvaring.

4.2 Förslaget till lag om ändring i utsökningsbalken

16 kap.

6 §

Kronofogdemyndigheten skall vid behov ombesörja transport av egendom som skall bortföras, hyra utrymme för förvaring av egendomen och vidtaga andra liknande åtgärder som föranleds av avhysningen.

Innan åtgärd enligt första stycket vidtas, skall parterna underrättas, om det kan ha betydelse för dem.

Den som har mottagit egendom för förvaring i fall som avses i första stycket har rätt till skäligen ersättning av svaranden för förvaringen. Har egendomen inte hämtats tre månader efter avhysningen, får den som har mottagit egendomen sälja den och ta ut sin fordran ur köpeskillingen eller, om egendomen uppenbarligen saknar försäljningsvärde, bortskaffa den. Innan egendomen säljs eller bortskaffas skall svaranden, om han kan nås, anmanas att hämta egendomen. Anmaningsskyldigheten anses fullgjord genom att anmaningen har sänts i rekommenderat brev till svarandens kända adress. I övrigt tillämpas 5–7 §§ samt 10 § första och andra styckena lagen (1985:000) om näringsidkares rätt att sälja saker som inte har hämtats. Vid tillämpningen av dessa bestämmelser skall vad som sägs om beställaren avse svaranden och vad som sägs om näringsidkaren avse den som har mottagit egendomen för förvaring.

Förslaget innebär att paragrafens tredje stycke ändras som en följd av att den nya försäljningslagen träder i stället för 1950 års lag. De bestämmelser i den nya lagen som skall tillämpas på grund av hänvisningen i tredje stycket reglerar samma frågor som 3–6 §§ i 1950 års lag. I sakligt hänseende innebär förslaget en ändring främst när det gäller sättet för försäljning-

en. Den som har mottagit egendom för förvaring i samband med avhysning kommer genom lagändringen att fritt kunna välja om godset skall säljas under hand eller på offentlig auktion. Det avgörande är att försäljningen sker med omsorg och med beaktande av svarandens (ägarens) intressen.

4.3 Förslaget till lag om ändring i sjölagen (1891: 35 s. 1)

247 §

Den som bygger, bygger om eller reparerar ett fartyg åt någon annan får hålla kvar fartyget till säkerhet för sin fordran på köpeskillingen eller annat vederlag. Han får även sälja fartyget och ta ut sin fordran ur köpeskillingen eller, om fartyget uppenbarligen saknar försäljningsvärde, bortskaffa det. Därvid tillämpas 2–12 §§ lagen (1985:000) om näringsidkares rätt att sälja saker som inte har hämtats. Vid tillämpningen av dessa bestämmelser skall vad som sägs om näringsidkaren avse den som bygger, bygger om eller reparerar ett fartyg åt någon annan. Om fartygets ägare är i konkurs, gäller i stället 73 § konkurslagen (1921:225).

Om förmånsrätt som följer med rätten att hålla kvar fartyget finns bestämmelser i förmånsrättslagen (1970:979).

Förslaget innebär att paragrafen ändras som en följd av att den nya försäljningslagen ersätter 1950 års lag. I samband med detta har även vissa redaktionella ändringar gjorts.

4.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1949: 722) om pantlånerörelse

12 §

Om köpeskillingen vid pantförsäljning efter avdrag för lånesumman, låneavgiften och försäljningskostnaden ger ett överskott på minst femtio kronor, skall pantsättaren snarast möjligt på egen bekostnad underrättas om detta genom rekommenderat brev.

I paragrafen har endast gjorts den ändringen att det belopp på minst tio kr. som f. n. anges för överskottet har höjts till 50 kr. Paragrafen har också moderniserats språkligt.

4.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1970: 980) om retentionsrätt för fordran hos hotellgäst

Den som tillhandahåller rum på hotell eller pensionat eller för tillfällig vistelse i annan lägenhet får till säkerhet för fordran på ersättning för rummet eller för kost eller annan tjänst med anledning av vistelsen kvarhålla resgodts, som gästen medfört.

Värden får sälja resgodset och ta ut sin fordran ur köpeskillingen eller, om godset uppenbarligen saknar försäljningsvärde, bortskaffa det. Därvid tillämpas 2–12 §§ lagen (1985:000) om näringsidkares rätt att sälja saker som inte har hämtats. Vid tillämpningen av dessa bestämmelser skall vad som sägs om näringsidkaren avse värden, vad som sägs om beställaren

avse gästen och vad som sägs om den mottagna saken avse resgodset. Om resgodsets ägare är i konkurs, gäller i stället 73 § konkurslagen (1921:225).

Förslaget innebär att andra stycket ändras som en följd av att den nya försäljningslagen träder i stället för 1950 års lag.

4.6 Förslaget till lag om ändring i konsumenttjänstlagen (1985:000)

Näringsidkaren skall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas av honom för att vårda en sak som han håller kvar enligt 49 § eller som inte har hämtats i rätt tid. Han har rätt till skäligen ersättning för vården.

I fråga om näringsidkarens rätt att sälja en sak som har överlämnats till honom eller som av annan orsak befinner sig i hans besittning finns bestämmelser i lagen (1985:000) om näringsidkarens rätt att sälja saker som inte har hämtats.

I andra stycket har hänvisningen till 1950 års lag ersatts av en hänvisning till den nya försäljningslagen. Genom den hänvisningen framgår samtidigt att näringsidkaren har rätt att sälja inte bara, som f. n., saker som har lämnats in för reparation utan också saker som han har tagit emot för förvaring.

5 Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över förslagen till

1. lag om näringsidkarens rätt att sälja saker som inte har hämtats,
2. lag om ändring i utsökningsbalken,
3. lag om ändring i sjölagen (1891: 35 s. 1),
4. lag om ändring i lagen (1949: 722) om pantlånerörelse,
5. lag om ändring i lagen (1970: 980) om retentionsrätt för fordran hos hotellgäst,
6. lag om ändring i konsumenttjänstlagen (1985: 000).

6 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

LAGRÅDET

Utdrag
PROTOKOLL
vid sammanträde
1985-04-02

Närvarande: f. d. regeringsrådet Paulsson, regeringsrådet Mueller, justitierådet Jermsten.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 28 februari 1985 har regeringen på hemställan av chefen för justitiedepartementet, statsrådet Wickbom beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om näringsidkares rätt att sälja saker som inte har hämtats,
2. lag om ändring i utsökningsbalken,
3. lag om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1),
4. lag om ändring i lagen (1949:722) om pantlånerörelse,
5. lag om ändring i lagen (1970:980) om retentionsrätt för fordran hos hotellgäst,
6. lag om ändring i konsumenttjänstlagen (1985:000).

Förslagen har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Michaël Koch.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

Lag om näringsidkares rätt att sälja saker som inte har hämtats

1 §

I första stycket av paragrafen anges som förutsättning för att annans sak skall få försälas näringsidkaren har tagit emot saken för att utföra arbete på den eller för att förvara den. Med lagtextens uttryck "arbete på saken" avses enligt specialmotiveringen att det skall vara fråga om ett materiellt (fysiskt) arbete som skall avsätta ett materiellt (fysiskt) resultat på saken. I anslutning härtill anförs att det förhållandet att det skall vara fråga om arbete "på" saken inte bör hindra att lagen anses tillämplig även i de fall då näringsidkaren exempelvis har tagit emot en sak för en förberedande undersökning angående omfattningen av eller kostnaden för en reparation. Härtill vill lagrådet anmärka att, om ett uppdrag uttryckligen avser enbart exempelvis en kostnadsberäkning, uppdraget knappast synes kunna rymmas inom uttrycket "arbete på saken" och att lagen därför – i motsats till vad som synes förutsatt i ett uttalande i den allmänna motiveeringen (2.4.1) – inte är tillämplig i sådana fall.

I andra stycket anges som ett undantag från lagens tillämpning att sakens ägare är försatt i konkurs. För sådant fall skall enligt lagtexten i stället gälla 73 § konkurslagen. Denna paragraf innehåller regler om förfarandet vid försäljning av lös egendom som borgenär har "såsom pant eller eljest under panträtt i handom". Till följd av bestämmelse i 195 § konkurslagen

gäller 73 § även i fråga om lös egendom, till vilken borgenären har retentionsrätt.

Lagförslaget är i nu förevarande del utformat så att det i princip avser även fall då näringsidkaren inte har någon fordran för arbete eller förvaring. Det synes i och för sig naturligt att lagens bestämmelser om försäljning inte i något fall skall tillämpas när ägaren av saken är i konkurs, men bestämmelserna i 73 § konkurslagen, till vilken den föreslagna lagtexten hänvisar, torde vara mindre väl anpassade till den situationen att någon fordran på konkursgäldenären inte föreligger. Lagrådet förordar därför att den aktuella regeln utformas som en allmän hänvisning till bestämmelserna i konkurslagen.

6 §

Paragrafen föreskriver skyldighet att om försäljningen underrätta sakens ägare när näringsidkaren känner till eller har anledning att anta att annan än beställaren är ägare. I remissprotokollet berörs inte det fallet att beställaren bara är delägare i saken och således även annan har äganderätt till denna. De skäl som förestavat förslaget i paragrafen torde emellertid gälla även den nu beskrivna situationen. Enligt lagrådets mening synes paragrafen utan jämkning kunna ges tillämpning även på samägare, som inte är beställare.

7 §

Förevarande paragraf innehåller vissa bestämmelser till skydd för såväl beställarens som ägarens intressen vid försäljningen. Skyddet för ägarens intressen bör emellertid kunna aktualiseras endast om 6 § är tillämplig, dvs. i de fall då näringsidkaren känner till eller har anledning anta att beställaren inte är ägare eller inte ensam är ägare. Detta bör framgå av lagtexten. Så kan lämpligen ske genom att bestämmelserna om ägaren i första och andra styckena ersätts med ett nytt tredje stycke av förslagsvis följande lydelse: "Vad som i första och andra styckena sägs om beställaren gäller även ägaren i fall som avses i 6 §."

Lagen om ändring i sjölagen (1891: 35 s. 1)

247 §

I motiven anges att den föreslagna ändringen utgör en följd av att den nya försäljningslagen ersätter 1950 års lag samt att därutöver endast vissa redaktionella ändringar gjorts.

Enligt lagrådets mening kan den föreslagna avfattningen av första stycket i paragrafen ge upphov till missförstånd angående föreliggande samband mellan här givna bestämmelser och reglerna i den nya försäljningslagen. Av 1 § i sistnämnda lag följer bl. a. att den lagens bestämmelser blir direkt tillämpliga inte bara i åtskilliga fall som det här är fråga om –

främst då vid ombyggnad eller reparation av annans fartyg – utan också när fråga är om förvaring av annans fartyg. Med tanke på att retentionsrätten även kan avse fartygsbygge synes det vidare vara mindre ändamålsenligt att genomgående använda ordet "fartyg" som beteckning för den egendom som avses med bestämmelserna. Större tydlighet skulle enligt lagrådets mening därför uppnås om de nya bestämmelserna i 247 § delas upp på tre stycken med förslagsvis följande lydelse:

"Den som bygger, bygger om eller reparerar ett fartyg åt någon annan får hålla kvar egendomen till säkerhet för sin fordran på köpeskillingen eller annat vederlag.

I fråga om rätt i vissa fall att sälja egendomen, att ta ut fordringen ur köpeskillingen och att bortskaffa egendomen finns bestämmelser i lagen (1985:000) om näringsidkares rätt att sälja saker som inte har hämtats. Dessa bestämmelser skall tillämpas även på övriga fall som avses i första stycket.

Om förmånsrätt som följer med rätten att hålla kvar egendomen finns bestämmelser i förmånsrättslagen (1970: 979)."

Lagrådet vill i sammanhanget särskilt peka på att eftersom hänvisningen således omfattar även 1 § i den föreslagna nya försäljningslagen det inte längre finns något behov av en regel i förevarande paragraf beträffande fall då sakens ägare är försatt i konkurs.

Övergångsbestämmelserna

Avsikten är att äldre bestämmelser skall tillämpas när den som bygger, bygger om eller reparerar ett fartyg åt annan "fått fartyget i sin besittning" före ikraftträdandet.

Den angivna bestämningen synes inte vara helt lämplig för fall då det är fråga om nybygge av fartyg. Med hänsyn härtill förordar lagrådet att ordet "bygger" får utgå ur andra meningen samt att till bestämmelserna fogas en ny tredje mening av förslagsvis följande lydelse: "Detsamma gäller i fråga om fartygsbygge som har påbörjats före ikraftträdandet."

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1985-04-18

Närvarande: statsrådet Lundkvist, ordförande, och statsråden Leijon, Peterson, Andersson, Boström, Bodström, Göransson, Gradin, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Wickbom

Föredragande: statsrådet Wickbom

Proposition med förslag till lag om näringsidkares rätt att sälja saker som inte har hämtats

1 Anmälan av lagrådsyttrande

Föredraganden anmäler lagrådets yttrande¹ över förslag till

1. lag om näringsidkares rätt att sälja saker som inte har hämtats,
 2. lag om ändring i utsökningsbalken,
 3. lag om ändring i sjölagen (1891: 35 s. 1),
 4. lag om ändring i lagen (1949: 722) om pantlånerörelse,
 5. lag om ändring i lagen (1970: 980) om retentionsrätt för fordran hos hotellgäst,
 6. lag om ändring i konsumenttjänstlagen (1985: 000).
- Föredraganden redogör för lagrådets yttrande samt anför.

Förslaget till lag om näringsidkares rätt att sälja saker som inte har hämtats

1 §

Lagrådet har i anslutning till denna paragraf anmärkt att ett uppdrag som uttryckligen avser enbart exempelvis en kostnadsberäkning knappast synes kunna rymmas inom uttrycket "arbete på saken" och att lagen därför – i motsats till vad som enligt lagrådet synes förutsatt i ett uttalande i den allmänna motiveringen (avsnitt 2.4.1) – inte är tillämplig i sådana fall. Även jag har uppfattningen att lagen inte blir tillämplig i de nu berörda fallen. Jag vill understryka att lagen däremot blir tillämplig i sådana vanligt förekommande fall då näringsidkaren har tagit emot en sak för reparation e. d. men uppdraget i första hand har begränsats till att gälla en förberedande undersökning angående omfattningen av eller kostnaden för en reparation.

¹ Beslut om lagrådsremiss fattat vid regeringssammanträde den 28 februari 1985.

Vad gäller paragrafens andra stycke har lagrådet funnit det naturligt att lagens bestämmelser om försäljning inte i något fall skall tillämpas när ägaren av saken är i konkurs. Lagrådet har emellertid ansett att bestämmelserna i 73 § konkurslagen, till vilken andra stycket i förevarande paragraf hänvisar, torde vara mindre väl anpassade till den situationen att någon fordran på konkursgäldenären inte föreligger. Lagrådet har därför förordat att regeln i paragrafens andra stycke utformas som en allmän hänvisning till konkurslagens bestämmelser. Jag instämmer i sak i vad lagrådet har anfört i denna fråga. Enligt min mening bör dock stycket utformas så att det direkt framgår att förevarande lag inte gäller när ägaren av saken är i konkurs.

6 §

Jag ansluter mig till vad lagrådet har anfört om att paragrafen bör tillämpas även på samägare, som inte är beställare.

7 §

Som lagrådet har anfört bör det av lagtexten framgå att skyddet för ägarens intressen vid försäljningen aktualiseras endast om 6 § är tillämplig, dvs. i fall då näringsidkaren känner till eller har anledning att anta att annan än beställaren är ägare till saken. Jag biträder i huvudsak lagrådets förslag till utformning av lagtexten.

Utöver vad jag nu har föreslagit bör några redaktionella jämkningar göras i lagförslaget.

Förslaget till lag om ändring i sjölagen (1891: 35 s.1)

Jag kan instämma i vad lagrådet har anfört i anslutning till detta lagförslag och biträder lagrådets förslag till utformning av såväl 247 § som övergångsbestämmelserna.

2 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att anta de av lagrådet granskade lagförslagen med vidtagna ändringar.

3 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Sammanfattning av promemorian

I promemorian läggs fram förslag till en lag om rätt att sälja saker som inte har hämtats. Lagen ersätter 1950 års lag om rätt för hantverkare att sälja gods som ej avhämtats.

Den nya lagen är tillämplig inte bara, som enligt 1950 års lag, när saker som har lämnats in för reparation inte har hämtats. Den gäller även i fall då någon har lämnat in en sak för förvaring och därefter inte hämtar den. Vidare tillämpas den nya lagen både när den som har tagit emot saken är en näringsidkare och när han är en privatperson.

Ett syfte med den nya lagen är att förenkla möjligheterna att sälja en sak som inte har hämtats och att anpassa försäljningsförfarandet till nutida förhållanden.

En förutsättning för försäljning enligt den nya lagen är att den som har tagit emot saken har en fordran för arbete på saken eller för förvaring av den och att uppdraget är slutfört samt fordringen har förfallit till betalning. I så fall får försäljning ske sedan beställaren har anmanats att betala skulden och upplysts om att saken annars kommer att säljas efter en viss tid, minst tre månader, från anmaningen. Saken får dock säljas utan föregående anmaning, om försäljningsvärdet uppenbarligen understiger en hundradel av basbeloppet eller inte täcker fordringen och försäljningskostnaderna. Försäljningen får emellertid då ske först sedan ett år har förflutit efter det att uppdraget slutfördes och fordringen förföll till betalning.

Liksom enligt 1950 års lag är huvudregeln att försäljning skall ske på offentlig auktion. Saken skall dock kunna säljas under hand, om försäljningen inbringar ett pris som motsvarar minst det värde som saken har enligt intyg av en handelskammare förordnad besiktningsman. En underhandsförsäljning får vidare ske, om det kan antas att en sådan försäljning ger ett bättre resultat än en försäljning på offentlig auktion eller om det är uppenbart att fordringen och auktionskostnaderna inte skulle kunna utgå ur köpeskillingen.

Om saken uppenbarligen saknar försäljningsvärde, får den bortskaffas i stället för att säljas.

Till skillnad från 1950 års lag är den nya lagen tvingande i förhållandet mellan näringsidkare och konsumenter.

Promemorian innebär vidare att de numera föråldrade reglerna i 10 kap. 2 § handelsbalken om försäljning av lös egendom som innehas som avtalad handpant ersätts med nya bestämmelser. Dessa motsvarar i stort sett dem som skall gälla enligt den nya försäljningslagen. En avvikelse är emellertid att den tid som gäldenären skall ha på sig att betala sin skuld skall vara minst en månad – och inte minst tre månader som enligt försäljningslagen – från anmaningen att betala skulden.

Promemorian innehåller slutligen förslag till en del följdändringar i några andra lagar.

Promemorians lagförslag

1 Förslag till

Lag om rätt att sälja saker som inte har hämtats

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Har någon mottagit en annans sak för att utföra arbete på saken eller för att förvara den och har han rätt att hålla kvar saken till säkerhet för fordran för arbetet eller förvaringen, får han sälja saken enligt denna lag och ta ut sin fordran ur köpeskillingen.

Om sakens ägare är i konkurs, gäller i stället 73 § konkurslagen (1921:225).

2 § Saken får säljas under förutsättning att

1. uppdraget har slutförts och fordringen har förfallit till betalning.
2. den som har beställt arbetet eller förvaringen (beställaren) därefter har anmanats att betala skulden och i anmaningen upplysts om att saken annars kan komma att säljas efter en viss tid, minst tre månader, från anmaningen, samt
3. den tid som har angetts i anmaningen har löpt ut.

3 § Om rätten att sälja saken är beroende av en fråga som är föremål för rättslig prövning, får saken inte säljas innan tvisten har avgjorts.

4 § Försäljning skall ske på offentlig auktion. Beställaren skall underrättas om tid och plats för auktionen i god tid innan den äger rum. Auktionen skall kungöras i god tid och på lämpligt sätt.

Försäljning får ske under hand i stället för på offentlig auktion, om

1. försäljningen inbringar ett pris som motsvarar minst det värde som saken har enligt intyg av en av handelskammare förordnad besiktningsman,
2. det kan antas att en försäljning under hand ger bättre resultat än en försäljning på offentlig auktion, eller
3. det är uppenbart att fordringen och auktionskostnaderna inte skulle kunna utgå ur köpeskillingen.

5 § Om den som har mottagit saken känner till att någon annan än beställaren är ägare till saken, skall han i god tid underrätta även denne om att saken kan komma att säljas och efter vilken tid detta kan ske. I fall då försäljning skall ske på offentlig auktion skall ägaren också underrättas om tid och plats för denna.

6 § Anmanings- eller underrättelseskyldigheten enligt 2, 4 eller 5 § anses fullgjord genom att anmaningen eller underrättelsen har sänts i rekommenderat brev under den adress som beställaren eller ägaren har uppgett eller som annars är känd för den som har mottagit saken.

7 § Saken får säljas utan att föreskriven anmanings- eller underrättelse-skyldighet har iakttagits, om försäljningsvärdet uppenbarligen

1. understiger en hundradel av basbeloppet enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring, eller

2. inte täcker fordringen och försäljningskostnaderna.

I fall som avses i första stycket gäller dock att saken inte får säljas tidigare än ett år efter det att uppdraget har slutförts och fordringen har förfallit till betalning.

8 § Om försäljningspriset efter avdrag för försäljningskostnaderna överstiger fordringen, skall den som har mottagit saken utan dröjsmål skicka överskottet till beställaren. Belopp under tjugofem kronor behöver dock inte betalas ut.

Första stycket gäller ej. om beloppet betalas till någon annan som har bättre rätt till betalningen eller om beloppet sätts ned enligt lagen (1927: 56) om nedsättning av pengar hos myndighet.

9 § Om förutsättningarna för försäljning är uppfyllda men saken uppenbarligen saknar försäljningsvärde, får saken bortskaffas i stället för att säljas.

10 § Sedan saken har sålts eller bortskaffats enligt denna lag upphör den fordran som den som har mottagit saken har för sitt arbete på eller förvaringen av saken.

11 § Om saken har mottagits av en näringsidkare i hans yrkesmässiga verksamhet, får bestämmelserna i denna lag inte åsidosättas genom avtal till nackdel för en konsument som har beställt arbetet eller förvaringen för huvudsakligen enskilt ändamål.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982. Den gäller dock inte i fall då någon före ikraftträdandet har mottagit en annans sak för att utföra arbete på saken eller för att förvara den.

Genom lagen upphävs lagen (1950: 104) om rätt för hantverkare att sälja gods som ej avhämtats. Den gamla lagen gäller dock fortfarande i fall då en hantverkare före den 1 januari 1982 har mottagit en annans sak för att utföra arbete på den.

2 Förslag till

Lag om ändring i handelsbalken

Härigenom föreskrivs att 10 kap. 2 § handelsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Nu är dag ute, och löses ej panten åter; have då panthavaren våld, att den å härudstinget en gång, och i staden å tre måndagar, uppbjuda, och sedan lagligen värderu och mäta låta. Vill då ägaren lösa panten åter; gøre det, i staden inom fjorton dagar, och å landet inom en månad, sedan det honom kungjort var, och gælde därtill den ränta, som han utfäst haver. Vill eller gitter han ej; stående honom fritt, vad han hellre vill låta panten under offentligt utrop till salu gå, eller låta borgenären den behålla efter värderingen. Varder panten högre värderad, eller försåld, än gälden är; njute då gäldenären det över är; är panten mindre; fülle han bristen.

Föreslagen lydelse

10 kap.

2 §

En borgenär som har lös egendom som handpant får sälja panten och ta ut sin fordran ur köpeskillingen under förutsättning att

1. fordringen har förfallit till betalning,

2. gäldenären därefter har anmanats att betala skulden och i anmaningen upplysts om att panten annars kan komma att säljas efter en viss tid, minst en månad, från anmaningen, samt

3. den tid som har angetts i anmaningen har löpt ut, såvida inte panten hastigt sjunker i värde.

En pantsatt fordran skall drivas in i stället för att säljas, om det kan ske inom rimlig tid. En pantsatt in-teckningshandling får inte säljas.

I fråga om försäljning av en pant tillämpas i övrigt 3–6 §§ lagen (1981:000) om rätt att sälja saker som inte har hämtats. Fondpapper skall dock säljas genom fondkommissionär. Vid tillämpningen av nämnda bestämmelser skall vad som sägs om den som har mottagit någon annans sak avse borgenären, vad som sägs om beställaren avse gäldenären och vad som sägs om den mottagna saken avse panten.

Om pantens ägare är i konkurs gäller i stället 73 § konkurslagen (1921:225).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982. Har borgenären mottagit panten före ikraftträdandet, tillämpas dock äldre bestämmelser.

Genom denna lag upphävs förordningen (1914:299) om vad vid försäljning av värdepapper i vissa fall skall iakttagas. Förekommer i lag eller annan författning hänvisning till denna förordning, tillämpas i stället den nya lagen.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1970: 980) om retentionsrätt för fordran hos hotellgäst

Härigenom föreskrivs att lagen (1970: 980) om retentionsrätt för fordran hos hotellgäst skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som tillhandahåller rum på hotell eller pensionat eller för tillfällig vistelse i annan lägenhet får till säkerhet för fordran på ersättning för rummet eller för kost eller annan tjänst med anledning av vistelsen kvarhålla resgods, som gästen medfört.

Har sex månader förflutit sedan fordringen förföll till betalning, får värden sälja egendomen och uttaga sin fordran ur köpeskillingen eller, om egendomen uppenbarligen saknar saluvärde, bortskaffa den. Härvid äger 2-6 §§ lagen (1950:104) om rätt för hantverkare att sälja gods som ej avhämtas motsvarande tillämpning.

Föreslagen lydelse

Värden får sälja resgodset och ta ut sin fordran ur köpeskillingen eller, om godset uppenbarligen saknar försäljningsvärde, bortskaffa det. Därvid tillämpas 2-12 §§ lagen (1981:000) om näringsidkares rätt att sälja saker som inte har hämtats. Vid tillämpningen av dessa bestämmelser skall vad som sägs om den som har mottagit någon annans sak avse värden, vad som sägs om beställaren avse gästen och vad som sägs om den mottagna saken avse resgodset. Om resgodsets ägare är i konkurs, gäller i stället 73 § konkurslagen (1921:225).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982. Har gästen medfört resgods före ikraftträdandet, tillämpas dock äldre bestämmelser.

4 Förslag till

Lag om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1)

Häri genom föreskrivs att 247 § sjölagen (1891:35 s. 1) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som bygger, bygger om eller reparerar fartyg åt annan *kan utöva retentionrätt däri till säkerhet för sin fordran på köpeskillning eller annat vederlag, så länge han har egendomen i sin besittning. Lagen (1950:104) om rätt för hantverkare att sälja gods som ej avhämtats har motsvarande tillämpning.*

Om förmånsrätt, som följer med *retentionsrätt enligt första stycket, finnas bestämmelser i förmånsrättslagen (1970:979).*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982. Har den som bygger, bygger om eller reparerar ett fartyg åt någon annan fått fartyget i sin besittning före ikraftträdandet, tillämpas dock äldre bestämmelser.

Föreslagen lydelse

247 §¹

Den som bygger, bygger om eller reparerar *ett fartyg åt någon annan får hålla kvar fartyget till säkerhet för sin fordran på köpeskillningen eller annat vederlag. Han får även sälja fartyget och ta ut sin fordran ur köpeskillningen eller, om fartyget uppenbarligen saknar försäljningsvärde, bortskaffa det. Därvid tillämpas 2–11 §§ lagen (1981:000) om rätt att sälja saker som inte har hämtats. Vid tillämpningen av dessa bestämmelser skall vad som sägs om den som har mottagit någon annans sak för att utföra arbete på saken eller för att förvara den avse den som bygger, bygger om eller reparerar ett fartyg åt någon annan. Om fartygets ägare är i konkurs, gäller i stället 73 § konkurslagen (1921:115).*

Om förmånsrätt som följer med *rätten att hålla kvar fartyget finns bestämmelser i förmånsrättslagen (1970:979).*

¹ Senaste lydelse 1973:1064

5 Förslag till Lag om ändring i lagen (1949: 722) om pantlånerörelse

Härigenom föreskrivs att 12 § lagen (1949: 722) om pantlånerörelse skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Lämnar vid pantförsäljning erhållen köpeskillning, sedan därifrån avdragits lånesumman, låneavgiften och försäljningskostnaden, överskott å minst tio kronor, skall pantsättaren snarast möjligt på egen bekostnad underrättas därom genom rekommenderat brev.

Föreslagen lydelse

12 §

Om köpeskillingen vid pantförsäljning efter avdrag för försäljningskostnaderna överstiger lånesumman och låneavgiften, skall överskottet utan dröjsmål skickas till pantsättaren. Belopp under tjugofem kronor behöver dock inte betalas ut.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982. Har panten tagits emot före ikraftträdandet, tillämpas dock äldre bestämmelser.

Sammanfattning av remissyttrandena

Remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av hovrätten för Västra Sverige, rikspolisstyrelsen, statens järnvägar, sjöfartsverket, luftfartsverket, bankinspektionen, riksskatteverket, juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet, kommerskollegium, konsumentverket, länsstyrelsen i Stockholms län, länsstyrelsen i Västernorrlands län, kommissionslagskommittén, Svenska kommunförbundet, Sveriges advokatsamfund, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges hantverks- och industriförbundet/Familjeföretagen (SHIO-Familjeföretagen), Motorbranschens riksförbund, Sveriges Hotell- och Restaurangförbund, Sveriges Radio- och Hemelektronikleverantörer, Sveriges Tvätteriförbund, Sveriges Urmakareförbund-Stjärnumakarna, Svenska Handelskammarförbundet, Svenska bankföreningen, Sveriges varubelånarens riksförbund, Storstockholms Lokaltrafik Aktiebolag, Sveriges redareförening och Sweboat/Båtbranschens riksförbund.

Riksskatteverket har bifogat yttranden från kronofogdemyndigheterna i Eslöv, Göteborg, Halmstad, Malmö, Sollentuna, Stockholm och Östersund. Kommerskollegium har bifogat yttranden från Stockholms handelskammare, Västsvenska handelskammaren och Skånes handelskammare. Till yttrandet från Skånes handelskammare hänvisar även handelskammarförbundet i sitt remissvar.

Köpmannaförbundet och SHIO-Familjeföretagen har avgett ett gemensamt remissvar och till detta fogat ett yttrande av Elektriska installatörsorganisationen.

I det följande återges en sammanfattning av remissyttrandena. De fullständiga yttrandena finns tillgängliga i justitiedepartementets akt i ärendet (dnr 749/81).

1 Försäljningslagen

1.1 Allmänna synpunkter

Praktiskt taget alla remissinstanser tillstyrker i princip förslaget till försäljningslag även om de har synpunkter på vissa enskildheter i förslaget. Enligt hovrätten för Västra Sverige tillgodoser förslaget de behov som visar sig föreligga av enklare och klarare regler. Hovrätten anser att även ägarintressena har beaktats på ett godtagbart sätt. Bankinspektionen och länsstyrelsen i Stockholms län gör samma bedömning. Andra som uttryckligen tillstyrker förslaget är rikspolisstyrelsen och kommerskollegium, liksom flertalet näringslivsorganisationer. Några av näringslivsorganisatio-

nerna förordar dock ytterligare förenklingar – bl. a. SHIO/Familjeföreningen, Sveriges köpmannaförbund och Motorbranschens riksförbund.

Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet anser att förslaget i stort sett är väl ägnat att genomföras och att det utgör en betydande förbättring i förhållande till gällande lag. Fakultetsnämnden anmärker dock att lagförslaget inte ålägger innehavaren någon allmän skyldighet att visa omsorg och att ägarens intressen tas tillvara uteslutande genom specialregler. Fakultetsnämnden erinrar om bestämmelserna i 2 kap. 1 § förslaget till konsumenttjänstlag (SOU 1979: 36) och 34 § förslaget till köplag (SOU 1976: 66).

1.2 Tillämpningsområdet

Hovrätten för Västra Sverige anför att det i framtiden torde kunna bli aktuellt att införa en legal försäljningsrätt även för andra avtalstyper och att försäljningslagen bör kunna ligga till grund för sådana utvidgningar. Redan nu bör enligt hovrätten övervägas att införa en reglering i fråga om saker som har lämnats in för värdering.

Hovrätten anför vidare att försäljningssättet enligt 73 § konkurslagen – som i och för sig bör ha företräde framför försäljningslagen – bör ordnas på ett sätt som mera överensstämmer med försäljningslagens regler.

Enligt juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet bör man vid bestämningen av de rättsförhållanden vid vilka försäljningsrätt bör finnas ta större hänsyn än vad förslaget gör till olägenheten av att behöva förvara en sak som ägaren inte avhämtar. Fakultetsnämnden anser att förslaget bör justeras med hänsyn till att innehavaren kan bli betungad av skyldigheten att fortsätta att förvara egendom som inte avhämtas även om beställaren har betalt i förskott och även i andra rättsförhållanden än vid avtal om arbete eller förvaring.

Också Sveriges tvätteriförbund tar i sitt yttrande upp det fallet att betalning har skett i förskott. Enligt förbundet bör det klart framgå av lagen att en förvaringskostnad uppstår, om en sak inte hämtas ut inom överenskommen tid.

Rikspolisstyrelsen framhåller att problem med gods som inte hämtas förekommer även vid polisen. Utöver polisens befattning med gods enligt hittegodslagen förekommer det inte sällan att en sak av olika anledningar slutligen kommer att förvaras av polisen. I avsaknad av klara bestämmelser tillämpar polisen analogiskt hittegodslagens regler om försäljning eller väljer andra praktiska lösningar för att bli av med godset. Rikspolisstyrelsen vill föreslå att antingen lagtexten utformas så att den kan tillämpas av polisen vid försäljning av annat gods än hittegods eller att polisens möjlighet att sälja sådant gods anges i kommentaren till lagen. En näraliggande fråga tas upp av Motorbranschens riksförbund, som i sitt yttrande framhåller att polismyndigheterna inte är villiga att såsom hittegods ta emot bilar som har forslats till en verkstad och lämnats där utan verkstadens

samtycke. Enligt promemorian (s. 84) skall försäljningslagen inte vara tillämplig i ett sådant fall. Om hittegodslagen skall tillämpas, bör enligt förbundet polismyndigheterna göras uppmärksamma på detta.

Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet har uppmärksammat situationerna då egendomen har överlämnats av polisen eller kronofogdemyndigheten. Konstruktionen att överlämnandet sker för ägarens räkning (s. 84) finner fakultetsnämnden tvivelaktig. Nämnden anser att förslaget bör förtydligas med tanke på dessa fall så att risken för rättsförluster för ägarna så vitt möjligt undanröjs.

1.3 Dispositiva eller tvingande regler

Frågan har kommenterats av endast ett fåtal remissinstanser. Hovrätten för Västra Sverige tar i sitt yttrande upp frågan om bestämmelserna möjligen bör vara tvingande utan undantag. Enligt hovrätten talar dock praktiska skäl för att avtalsfriheten bevaras för andra fall än i förhållandet näringsidkare – konsument. Skånes handelskammare förordar för sin del att lagen görs generellt tvingande. Stockholms handelskammare ställer sig däremot tveksam till nödvändigheten av att alls göra lagen tvingande. Om en tvingande reglering övervägs, bör lagen även enligt Stockholms handelskammare göras tvingande i sin helhet. Advokatsamfundet framhåller avtalsfrihetens betydelse och menar att lagen skall vara dispositiv även i konsumentförhållanden.

1.4 Förutsättningarna för rätten att sälja

Några remissinstanser tar upp det fallet att ägaren är okänd men godsets värde högre än vad som enligt 7 § gäller för att det skall få säljas utan föregående anmaning och underrättelse. Juridiska fakultetsnämnden pekar på att det är oklart vad som skall gälla i ett sådant fall. Enligt hovrätten bör en samordning med – och möjligen hänvisning till – hittegodslagens bestämmelser övervägas.

Även konsumentverket tar upp regeln om undantag från anmanings- och underrättelseskyldigheten. Konsumentverket har ingen erinran mot att det anges en nedre värdegräns men anser att värdegränsen lämpligen kan sättas vid 100 kr. Vidare bör regeln i 7 § första stycket 2. utgå. Enligt konsumentverket bör undantagsregeln alltså bara gälla om sakens värde inte är högre än 100 kr. I denna fråga representeras en annan ytterlighet av SHIO som menar att den föreslagna beloppsgränsen – en procent av basbeloppet – är för låg. Två till fem procent av basbeloppet är ett mer praktiskt belopp.

Några remissinstanser har synpunkter på de tider som skall ha förflutit innan saken får säljas. Det är dock bara en instans som har någon invändning mot tremånadersfristen i 2 § 2. Det är Sveriges radio- och hemelek-

tronikleverantörer som anser att tiden bör förkortas till en månad. De övriga kritiserar ettårsfristen som gäller när försäljning får ske utan anmaning och underrättelse (7 § andra stycket). Juridiska fakultetsnämnden anser att ett år är i längsta laget i de fall där värdet från alla synpunkter är obetydligt. SHIO föreslår av samma skäl att tidsfristen sätts ned till sex månader. Sveriges hotell- och restaurangförbund anser att tidsfristen med hänsyn till garderobsverksamheten bör kunna förkortas till tre månader.

Advokatsamfundet kritiserar uttalandet i promemorian (s. 63) att anmaningsskyldigheten kan fullgöras genom fakturan till beställaren. Enligt samfundet bör anmaningen godtas endast om den skett genom ett särskilt till beställaren riktat meddelande.

1.5 Formerna för försäljning (4 §)

Flertalet remissinstanser tillstyrker promemorians förslag. Endast två remissinstanser vill minska möjligheterna till underhandsförsäljning till förmån för försäljning på offentlig auktion. Länsstyrelsen i Västernorrlands län kritiserar att underhandsförsäljning skall få ske också då det kan antas att sådan försäljning ger ett bättre resultat än en offentlig auktion (punkt 2). Om regeln inte utgår bör den enligt länsstyrelsen i vart fall skärpas. Enligt Sveriges urmakareförbund bör bestämmelsen angående intyg från en besiktningsman (punkt 1) inte avse föremål av mera ovanlig karaktär som antikviteter o. dyl. I sådana fall bör försäljning ske på offentlig auktion.

Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet är kritisk mot att försäljning på offentlig auktion alltid skall godtas även om en underhandsförsäljning skulle ge ett bättre resultat (s. 90 f.). Möjligheten att sälja på offentlig auktion bör enligt fakultetsnämnden vara underkastad ett allmänt omsorgskrav.

Hovrätten för Västra Sverige anser att försäljning på offentlig auktion bör behållas som huvudalternativ. Den föreslagna ordningen för underhandsförsäljning efter värdering är emellertid också lämplig (punkt 1). Underhandsförsäljning utan objektiv värdering (punkt 2 och 3) kan emellertid medföra risker för missbruk. Enligt hovrätten är det säkrast att kräva värdering i enkel form för all rätt till underhandsförsäljning.

Sveriges advokatsamfund har ingen erinran mot förslaget att utvidga möjligheterna till underhandsförsäljning. I den mån det inte är fråga om gods med ringa värde som uppenbarligen saknar affektionsvärde, bör enligt samfundet försäljning under hand dock ej få ske med mindre beställaren eller ägaren beretts tillfälle att yttra sig över intyget eller inkomna anbud.

SHIO/Familjeföretagen ifrågasätter om det över huvud taget är nödvändigt och lämpligt att kräva intyg från en besiktningsman för att tillåta underhandsförsäljning. SHIO menar att kostnaderna för intyg kan bli höga

och att förfarandet med intyg inte är helt okomplicerat. SHIO förordar en regel enligt vilken värdering av besiktningsman skulle behövas först om sakens värde överstiger tio procent av basbeloppet.

1.6 Annan ägare än beställaren (5 §)

Länsstyrelsen i Västernorrlands län erinrar om att skyldigheten att underrätta ägaren inte gäller om sakens försäljningsvärde är så lågt att 7 § blir tillämplig. Länsstyrelsen anser att det från principiell synpunkt finns betänkligheter mot att ett förfarande där en för innehavaren känd ägare fräntas möjligheten att betala fordringsbeloppet och förhindra en försäljning.

Enligt Sveriges Radio- och Hemelektronikleverantörer bör möjligheterna till underhandsförsäljning ökas "under förutsättning att intäkten inte blir oskäligt lägre än vad man kunde ha förväntat vid offentlig auktion".

1.7 Redovisningsskyldighet (8 §)

Konsumentverket anser att bestämmelsen om redovisningsskyldighet bör kompletteras med att näringsidkaren – åtminstone i de fall ett överskott skall tillställas beställaren – kortfattat skall redovisa hur överskottet har beräknats. Enligt länsstyrelsen i Stockholms län bör kostnader för utbetalningen avräknas innan det konstateras om överskottet uppgår till 25 kr.

1.8 Rätt att bortskaffa saken (9 §)

Hovrätten för Västra Sverige och riksskatteverket fäster uppmärksamheten vid saker som har affektionsvärde men saknar saluvärde. Vad de kritiserar synes främst vara en oklarhet i promemorian (s. 72). Hänvisningen i bestämmelsen om rätt att bortskaffa saken till förutsättningarna för försäljning tolkas av hovrätten så att en sak utan saluvärde får bortskaffas efter ett år enligt 7 § eller efter tre månader efter anmaning och underrättelse enligt 2 § med valfrihet för innehavaren. En sådan ordning är godtagbar enligt hovrätten.

1.9 Fordringens upphörande (10 §)

Några remissinstanser är kritiska mot bestämmelsen om att innehavarens fordran upphör när han har gjort sig av med saken. SHIO-Familjeföretagen och Motorbranschens riksförbund anser att bestämmelsen bör utgå och det gör också handelskamrarna i Stockholm och Skåne. Länsstyrelsen i Stockholms län anser i och för sig att det anförts beaktansvärda skäl för bestämmelsen. Från principiell synpunkt anser länsstyrelsen det emellertid tveksamt om man bör avskära en fordringsägares möjlighet att kräva ut hela sin fordran.

2 10 kap. 2 § handelsbalken

Två av de fyra remissinstanser som har yttrat sig över denna del av förslaget ifrågasätter om det är motiverat att i detta sammanhang genomföra en ändring av bestämmelserna i 10 kap. 2 § om pantrealisation.

Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet förordar i första hand att en ändring av bestämmelsen i 10 kap. 2 § handelsbalken får anstå i väntan på en allmän översyn av reglerna om pant. En annan anmärkning av principiell natur är enligt fakultetsnämnden att förslaget inte innehåller någon övergripande bestämmelse om att panthavaren skall förfara med omsorg utan endast innehåller regler av mer formell natur. Fakultetsnämnden anser i enlighet med detta att lagtexten åtminstone bör kompletteras med en föreskrift om panthavarens allmänna omsorgsplikt vid realisation av panten. Utöver detta gör fakultetsnämnden bara ett par detaljanmärkningar mot förslaget i denna del.

Enligt Svenska bankföreningen är det tveksamt om sambandet mellan den föreslagna försäljningslagen och bestämmelserna i 10 kap. 2 § handelsbalken kan motivera att de senare nu ändras utan en noggrann genomgång av följderna. Bankföreningen vill dock inte motsätta sig att det framlagda förslaget angående 10 kap. 2 § handelsbalken läggs till grund för lagstiftning. En absolut förutsättning för detta är dock enligt bankföreningen att bestämmelsernas dispositiva karaktär slås fast.

När det gäller lagförslagets närmare utformning kritiserar bankföreningen regeln att en minsta tid av en månad måste förflyta från anmaningen till dess försäljning får ske. I stället för en tidsbestämning bör det gälla att i anmaningen skall utsättas en frist som "med hänsyn till samtliga omständigheter är skälig".

Vidare kritiserar bankföreningen regeln om att en pantsatt fordran skall drivas in i stället för att säljas om det kan ske inom rimlig tid. Också andra beaktansvärda skäl än att en fordran inte kan drivas in inom rimlig tid bör enligt bankföreningen ge utrymme för en försäljning, t. ex. det fallet att en fordran ingår i ett paket av fordringar.

Sveriges advokatsamfund anmärker att panthavaren enligt förslaget saknar rätt och inte heller har någon skyldighet att på begäran av pantens ägare sälja panten om den skulle sjunka i värde innan fordringen har förfallit till betalning (jfr NJA 1934 s. 661). Man drar slutsatsen att det i panthavares vårdplikt inte längre skall ingå att föranstalta om förtida försäljning av panten. Samfundet framhåller vidare som angeläget att det av lagtexten framgår att försäljning får ske redan om amortering eller ränta inte är betald även om hela pantfordran ej är förfallen till betalning. Samfundet uppmärksammar slutligen föreskriften i 4 § andra stycket punkt 3 i den föreslagna försäljningslagen enligt vilken försäljning under hand får ske om det är uppenbart att fordringen och auktionskostnaderna inte skulle kunna utgå ur köpeskillingen. Enligt samfundet bör föreskriften inte vara

tillämplig vid försäljning av pantsatt egendom med mindre gäldenären och pantens ägare beretts tillfälle att yttra sig innan panthavaren träffar försäljningsavtal. I övrigt har samfundet ingen erinran mot förslaget.

Bankinspektionen uppmärksammar i sitt yttrande huvudsakligen det fallet att den pantsatta egendomen utgörs av fondpapper. Inspektionen tillstyrker att 1914 års förordning upphävs och att det tas in en regel i 10 kap. 2 § handelsbalken om att fondpapper skall säljas genom fondkommissionär. Enligt inspektionen bör vidare försäljning av börsnoterade fondpapper ske under samma betingelser, oberoende av om försäljning sker med stöd av föreskrifter i handelsbalken eller i annan författning, t. ex. lagen om pantlånerörelse eller lagen om rätt att förfoga över annan tillhöriga fondpapper.

Det skall tilläggas att även bankföreningen anser att fondpapper skall säljas genom fondkommissionär, i vart fall när det är fråga om börsnoterade fondpapper. Bankföreningen tillstyrker även att 1914 års förordning upphävs.

3 Följändringar i annan lagstiftning

3.1 Lagen om retentionsrätt för fordran hos hotellgäst

Sveriges hotell- och restaurangförbund tillstyrker förslaget om ändring i lagen om retentionsrätt för fordran hos hotellgäst. Förbundet är den enda remissinstans som har yttrat sig i denna del.

3.2 247 § sjölagen

Sjöfartsverket påpekar i sitt yttrande, att det inom sjöfarten förekommer att betalning för fartyg som skall byggas skall erläggas i rater allt efter det bygget framskrider. Enligt verket kan det tänkas ibland finnas behov för ett varv att – om förfallna rater inte erläggs – åtminstone till en del kunna gottgöra sig för sina förluster genom att sälja det påbörjade skeppsbygget i stället för att fullfölja det. Sjöfartsverket erinrar visserligen om att varven vanligen behåller äganderätten till bygget fram till leveransen. Det anförda skulle emellertid enligt verket kunna beaktas genom ett tillägg till paragrafen om att den skall äga motsvarande tillämpning på skeppsbygge för vilket vederlag skall erläggas i rater efter byggets framskridande.

Sveriges redareförening framhåller i sitt yttrande att anledningen till att skepp inte levereras till eller tas emot av beställaren i de flesta fall torde bero på att det råder en tvist mellan parterna om arbetets utförande, ersättningsbelopp eller liknande förhållande. Det är enligt föreningen inte ovanligt att sådana tvister löses utan rättslig prövning och man ifrågasätter om det skall vara nödvändigt att föra tvisten till rättslig prövning före tremånadersfristens utgång för att undvika försäljning. Föreningen är vi-

dare av den uppfattningen att rättssäkerheten vid försäljning av skepp och skeppsbygge kräver att underhandsförsäljning inte får ske annat än i de fall som 1950 års lag föreskriver. Man efterlyser också bestämmelser om underrättelseplikt till registrerade inteckningshavare och bestämmelser om att underhandsförsäljning inte kan ske utan ägarens och inteckningshavarernas samtycke om det inte är uppenbart att fordringen och auktionskostnaderna inte skulle kunna utgå ur köpeskillingen.

3.3 Lagen om pantlånerörelse

Sveriges varubelånares riksförbund erinrar i sitt yttrande om skyldigheten för pantlånare att till låntagaren utställa ett särskilt bevis om pantsättningen, s. k. pantsedel. De pantsedlar som i dag förekommer torde enligt förbundet samtliga vara s. k. presentationspapper. Med nuvarande utformning av pantsedlarna finns det därför enligt förbundet inte någon möjlighet att tillhandahålla överskottet efter en försäljning annat än mot pantsedelns företeende. Förbundet hemställer därför om att den föreslagna lagändringen inte genomförs. Om den skall genomföras behövs det en betydande övergångstid.

Lagrådsremissens lagförslag

1 Förslag till

Lag om näringsidkares rätt att sälja saker som inte har hämtats

Häri genom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § En näringsidkare som i sin yrkesmässiga verksamhet har tagit emot en annans sak för att utföra arbete på saken eller för att förvara den får sälja saken enligt denna lag. Detsamma gäller beträffande en sak som näringsidkaren har tillverkat åt någon som till väsentlig del har tillhandahållit materialet till saken.

Om sakens ägare är försatt i konkurs, gäller i stället 73 § konkurslagen (1921: 225).

2 § Bestämmelserna i denna lag får inte frångås till nackdel för en konsument som har beställt arbetet eller förvaringen huvudsakligen för enskilt ändamål.

Förutsättningar för rätten att sälja saken

3 § En sak som inte har hämtats får säljas under förutsättning att

1. uppdraget har slutförts eller avtalet har upphört att gälla,
2. den som har beställt arbetet eller förvaringen (beställaren) därefter har anmanats att hämta saken och i anmaningen har upplysts om att saken annars kan komma att säljas efter viss tid, minst tre månader från anmaningen, samt
3. den tid som har angetts i anmaningen har löpt ut.

Om näringsidkaren har en fordran på beställaren för sitt arbete på saken eller för förvaringen av den, skall det av anmaningen framgå vilket belopp som skall betalas.

4 § Saken får säljas utan att beställaren har anmanats att hämta den, om

1. ett år har förflutit efter det att uppdraget har slutförts eller avtalet har upphört att gälla, samt
2. sakens försäljningsvärde uppenbarligen understiger en hundradel av basbeloppet enligt lagen (1962: 381) om allmän försäkring.

5 § Om en fråga som rör avtalet om arbetet eller förvaringen prövas av domstol eller av skiljemän, får saken inte säljas förrän en skälig tid har förflutit efter det att tvisten har slutligt avgjorts. Om en sådan fråga prövas av allmänna reklamationsnämnden, får saken inte säljas förrän en skälig tid har förflutit efter nämndens beslut i frågan.

6 § Om näringsidkaren känner till eller har anledning att anta att någon annan än beställaren är ägare till saken, får försäljning äga rum endast om ägaren i god tid före försäljningen har underrättats om att saken kan komma att säljas och efter vilken tid detta kan ske.

Sättet för försäljningen m. m.

7 § Försäljningen skall göras med omsorg och med beaktande av beställarens och ägarens intressen. Den får ske under hand eller på offentlig auktion.

Om näringsidkaren avser att sälja saken på offentlig auktion, skall beställaren och ägaren i god tid dessförinnan underrättas om tid och plats för auktionen, såvida inte försäljningen sker med stöd av 4 §.

8 § Om förutsättningarna för försäljning är uppfyllda men saken uppenbarligen saknar försäljningsvärde, får den bortskaffas i stället för att säljas.

Redovisning till beställaren m. m.

9 § Har näringsidkaren en förfallen fordran på beställaren för arbetet eller förvaringen, får han täcka sin fordran med vad som inflyter från försäljningen. Om saken enligt denna lag har sålts eller bortskaffats utan att beställaren har anmanats att hämta den, upphör näringsidkarens fordran på beställaren även till den del hans fordran inte täcks av försäljningspriset.

10 § Om försäljningspriset efter avdrag för försäljningskostnaderna överstiger näringsidkarens fordran, skall näringsidkaren utan dröjsmål betala ut överskottet till beställaren.

Första stycket gäller inte om beloppet betalas till någon annan som har bättre rätt till det eller om beloppet sätts ned enligt lagen (1927:56) om nedsättning av pengar hos myndighet.

Första stycket gäller inte heller om näringsidkaren enligt denna lag har sålt saken utan att beställaren har anmanats att hämta den och näringsidkaren inte vet var beställaren kan anträffas eller om beloppet understiger femtio kronor. I dessa fall tillfaller överskottet näringsidkaren.

Övriga bestämmelser

11 § Näringsidkarens skyldighet att anmana eller underrätta beställaren enligt 3 respektive 7 § skall anses fullgjord, om anmaningen eller underrättelsen har sänts i rekommenderat brev under den adress som beställaren har uppgett eller som är känd för näringsidkaren.

12 § Om näringsidkaren uppsåtligt eller av oaktsamhet åsidosätter bestämmelserna i denna lag, skall han ersätta skada som till följd av detta drabbar beställaren eller sakens ägare.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986. Den gäller dock inte i fall då näringsidkaren före ikraftträdandet har tagit emot en annans sak för att utföra arbete på saken eller för att förvara den eller har tagit emot material för att tillverka en sak av det.

Genom lagen upphävs lagen (1950: 104) om rätt för hantverkare att sälja gods som ej avhämtats. Den gamla lagen gäller dock fortfarande i fall då en hantverkare före den 1 januari 1986 har tagit emot en annans sak för att utföra arbete på den.

2 Förslag till

Lag om ändring i utsökningsbalken

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 6 § utsökningsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

16 kap. 6 §¹

Kronofogdemyndigheten skall vid behov ombesörja transport av egendom som skall bortföras, hyra utrymme för förvaring av egendomen och vidtaga andra liknande åtgärder som föranleds av avhysningen.

Innan åtgärd enligt första stycket vidtas, skall parterna underrättas, om det kan ha betydelse för dem.

Den som har mottagit egendom för förvaring i fall som avses i första stycket har rätt till skäligen ersättning av svaranden för förvaringen. Har egendomen inte hämtats tre månader efter avhysningen, får den som har mottagit egendomen sälja den och ta ut sin fordran ur köpeskillingen eller, om egendomen uppenbarligen saknar försäljningsvärde, bortskaffa den. Innan egendomen säljs eller bortskaffas skall svaranden, om han kan nås, anmanas att hämta egendomen. Anmaningskyldigheten anses fullgjord genom att anmaningen har sänts i rekommenderat brev till svarandens kända adress. I övrigt tillämpas 3–6 §§ lagen (1950:104) om rätt för hantverkare att sälja gods som ej avhämtats. Vid tillämpningen av dessa bestämmelser skall vad som sägs om beställaren avse svaranden och vad som sägs om hantverkaren avse den som har mottagit egendomen för förvaring.

Föreslagen lydelse

Den som har mottagit egendom för förvaring i fall som avses i första stycket har rätt till skäligen ersättning av svaranden för förvaringen. Har egendomen inte hämtats tre månader efter avhysningen, får den som har mottagit egendomen sälja den och ta ut sin fordran ur köpeskillingen eller, om egendomen uppenbarligen saknar försäljningsvärde, bortskaffa den. Innan egendomen säljs eller bortskaffas skall svaranden, om han kan nås, anmanas att hämta egendomen. Anmaningskyldigheten anses fullgjord genom att anmaningen har sänts i rekommenderat brev till svarandens kända adress. I övrigt tillämpas 5–7 §§ samt 10 § första och andra styckena lagen (1985:000) om näringsidkares rätt att sälja saker som inte har hämtats. Vid tillämpningen av dessa bestämmelser skall vad som sägs om beställaren avse svaranden och vad som sägs om näringsidkaren avse den som har mottagit egendomen för förvaring.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986. Har någon före ikraftträdandet tagit emot egendom för förvaring, tillämpas dock äldre bestämmelser.

¹ Senaste lydelse 1981: 1337.

3 Förslag till

Lag om ändring i sjölagen (1891: 35 s. 1)

Härigenom föreskrivs att 247 § sjölagen (1891: 35 s. 1) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som bygger, bygger om eller reparerar fartyg åt annan kan utöva retentionsrätt däri till säkerhet för sin fordran på köpeskillning eller annat vederlag, så länge han har egendomen i sin besittning. Lagen (1950: 104) om rätt för hantverkare att sälja gods som ej avhämtats har motsvarande tillämpning.

Om förmånsrätt, som följer med retentionsrätt enligt första stycket, finnas bestämmelser i förmånsrättslagen (1970: 979).

Föreslagen lydelse

247 §¹

Den som bygger, bygger om eller reparerar ett fartyg åt någon annan får hålla kvar fartyget till säkerhet för sin fordran på köpeskillningen eller annat vederlag. Han får även sälja fartyget och ta ut sin fordran ur köpeskillningen eller, om fartyget uppenbarligen saknar försäljningsvärde, bortskaffa det. Därvid tillämpas 2–12 §§ lagen (1985: 000) om näringsidkares rätt att sälja saker som inte har hämtats. Vid tillämpningen av dessa bestämmelser skall vad som sägs om näringsidkaren avse den som bygger, bygger om eller reparerar ett fartyg åt någon annan. Om fartygets ägare är i konkurs, gäller i stället 73 § konkurslagen (1921: 225).

Om förmånsrätt som följer med rätten att hålla kvar fartyget finns bestämmelser i förmånsrättslagen (1970: 979).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986. Har den som bygger, bygger om eller reparerar ett fartyg åt någon annan fått fartyget i sin besittning före ikraftträdandet, tillämpas dock äldre bestämmelser.

¹ Senaste lydelse 1973: 1064.

4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1949: 722) om pantlånerörelse

Härigenom föreskrivs att 12 § lagen (1949: 722) om pantlånerörelse skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Lämnar vid pantförsäljning erhållen köpeskillning, sedan därifrån avdragits lånesumman, låneavgiften och försäljningskostnaden, överskott å minst tio kronor, skall pantsättaren snarast möjligt på egen bekostnad underrättas därom genom rekommenderat brev.

Föreslagen lydelse

12 §

Om köpeskillingen vid pantförsäljning efter avdrag för lånesumman, låneavgiften och försäljningskostnaden ger ett överskott på minst femtio kronor, skall pantsättaren snarast möjligt på egen bekostnad underrättas om detta genom rekommenderat brev.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986. Har panten tagits emot före ikraftträdandet, tillämpas dock äldre bestämmelser.

5 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1970: 980) om retentionsrätt för fordran hos hotellgäst

Härigenom föreskrivs att lagen (1970: 980) om retentionsrätt för fordran hos hotellgäst skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Den som tillhandahåller rum på hotell eller pensionat eller för tillfällig vistelse i annan lägenhet får till säkerhet för fordran på ersättning för rummet eller för kost eller annan tjänst med anledning av vistelsen kvarhålla resgodts, som gästen medfört.

Har sex månader förflutit sedan fordringen förföll till betalning, får värden sälja egendomen och uttaga sin fordran ur köpeskillingen eller, om egendomen uppenbarligen saknar saluvärde, bortskaffa den. Härvid äger 2-6 §§ lagen (1950:104) om rätt för hantverkare att sälja gods som ej avhämtats motsvarande tillämpning.

Föreslagen lydelse

Värden får sälja resgodset och ta ut sin fordran ur köpeskillingen eller, om godset uppenbarligen saknar försäljningsvärde, bortskaffa det. Därvid tillämpas 2-12 §§ lagen (1985:000) om näringsidkares rätt att sälja saker som inte har hämtats. Vid tillämpningen av dessa bestämmelser skall vad som sägs om näringsidkaren avse värden, vad som sägs om beställaren avse gästen och vad som sägs om den mottagna saken avse resgodset. Om resgodsets ägare är i konkurs, gäller i stället 73 § konkurslagen (1921:225).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986. Har gästen medfört resgodset före ikraftträdandet, tillämpas dock äldre bestämmelser.

6 Förslag till

Lag om ändring i konsumenttjänstlagen (1985:000)

Härigenom föreskrivs att 50 § konsumenttjänstlagen (1985:000) skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse*¹

Föreslagen lydelse

50 §

Näringsidkaren skall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas av honom för att vårda en sak som han håller kvar enligt 49 § eller som inte har hämtats i rätt tid. Han har rätt till skäligen ersättning för vården.

I fråga om näringsidkarens rätt att sälja en sak som *han har tagit emot för att utföra arbete på* finns bestämmelser i lagen (1950:104) om rätt för hantverkare att sälja gods som ej avhämtats.

I fråga om näringsidkarens rätt att sälja en sak som *har överlämnats till honom eller som av annan orsak befinner sig i hans besittning* finns bestämmelser i lagen (1985:000) om näringsidkarens rätt att sälja saker som inte har hämtats.

¹ Lydelse enligt prop. 1984/85: 110.

Innehåll

	Sid
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	3
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 28 februari 1985	10
1 Inledning	10
2 Allmän motivering	11
2.1 Allmänna utgångspunkter	11
2.2 Lagens tillämpningsområde	13
2.3 Dispositiva eller tvingande regler?	14
2.4 Förutsättningar för rätten att sälja saken	15
2.4.1 Krav på fordran?	15
2.4.2 Uppdraget skall vara slutfört	17
2.4.3 Anmaning	18
2.4.4 Tidsfrister	20
2.4.5 Tvist angående arbetet eller förvaringen	21
2.4.6 Annan ägare till saken än beställaren	22
2.5 Former för försäljningen	24
2.6 Rätt att bortskaffa saken	26
2.7 Redovisningsskyldighet m. m.	27
2.8 Skadestånd	29
2.9 Följdändringar i annan lagstiftning	29
2.10 Ikraftträdande m. m.	30
2.11 Kostnader och resursbehov	31
3 Upprättade lagförslag	31
4 Specialmotivering	31
4.1 Förslaget till lag om näringsidkares rätt att sälja saker som inte har hämtats	31
4.2 Förslaget till lag om ändring i utsökningsbalken	47
4.3 Förslaget till lag om ändring i sjölagen (1891: 35 s. 1)	48
4.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1949: 722) om pantlånerörelse	48
4.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1970: 980) om retentionsrätt för fordran hos hotellgäst	48
4.6 Förslaget till lag om ändring i konsumenttjänstlagen (1985: 000)	49
5 Hemställan	49
6 Beslut	49
Utdrag av lagrådets protokoll den 2 april 1985	50
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 18 april 1985	53
Bilaga 1 Sammanfattning av promemorian	55
Bilaga 2 Promemorians lagförslag	57
Bilaga 3 Sammanfattning av remissyttrandena	63
Bilaga 4 Lagrådsremissens lagförslag	71

